

Financial Intelligence Unit - Nederland

Na de poortwachters
25 jaar
meldingen
ongebruikelijke
transacties

2019

© FIU-Nederland

April 2019

Auteur: Theo Akse

Vormgeving: Optima Forma bv

Sculpture omslagfoto: Corry van Ammerlaan-van Niekerk, Artihove.

Uit deze uitgave mag uitsluitend onder bronvermelding geciteerd worden.

*Dit boek kwam mede tot stand door bijdragen van
Cees Schaap, Harald Koppe, Jan Janse, Marco Rehorst, Rick Smid,
Hennie Verbeek-Kusters, Patrick Wolthuis, Paul de Heer,
Sonja Corstanje, Femke Sipkema, Joske Berends, Toon van Doezum,
Door Geurts en Pieter Verrest.*

2019

Na de poortwachters

*25 jaar
meldingen
ongebruikelijke
transacties*

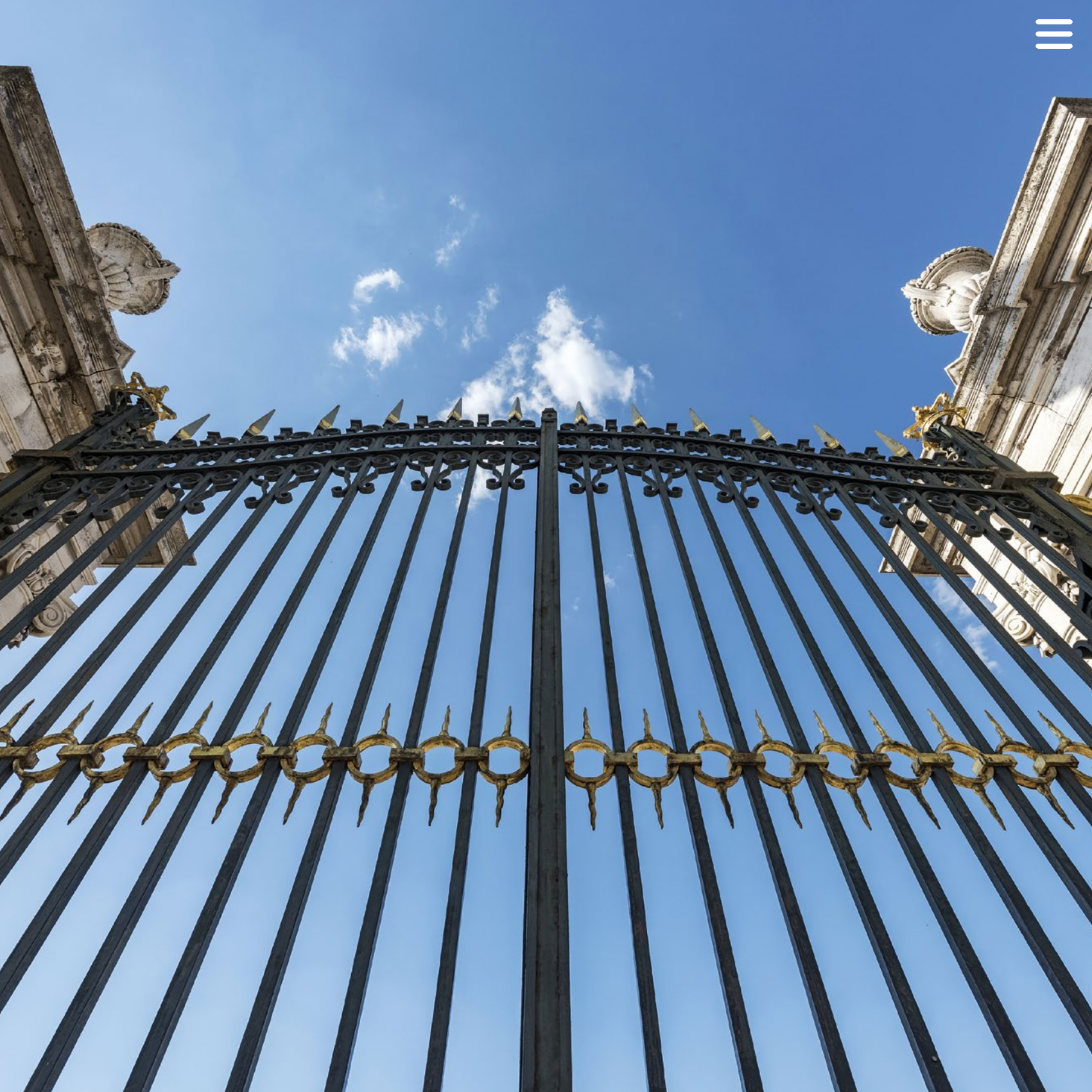
D

Dit boek neemt u mee in de wereld van ongebruikelijke transacties. Vanaf het prille begin tot 2019, 25 jaar na dato. Een impressie op basis van observaties van direct betrokkenen aangevuld met gedocumenteerde wetenswaardigheden en bijzondere voorvallen.

Inhoud

Komt een vrouw bij de bank	5
Hoe het allemaal begon	13
Een administratief meldpunt krijgt vorm	17
Een grote stap vooruit voor de opsporing	21
Van gulden naar euro	27
En toen was FIU-Nederland een feit	43
De BES-eilanden	52
25 zaken uit 25 jaar meldplicht	59

Komt een vrouw bij de bank

‘Meneer, ik wil graag 100.000 euro contant van mijn bankrekening opnemen. Wanneer kan ik het ophalen?’

De vrouw keek de medewerker van het kleine bankfiliaal vragend aan. Tussen alle ingewikkelde en soms niet al te sensationele dossiers komen er ook meldingen voorbij die zorgen voor een glimlach op het gezicht van een FIU-medewerker. Zo ook in dit geval. Het niet alledaagse verzoek van de vrouw werd door een bankinstelling als ongebruikelijke transactie aan de FIU-Nederland gemeld.

Omdat het bepaald niet een alledaags verzoek was vroeg de bankmedewerker naar de reden van de contante opname. Desgevraagd vertelde de rekeninghoudster de baliemedewerker onverbloemd, dat zij besloten had een einde aan haar leven te willen maken. Het probleem was echter dat zij zich er niet toe kon zetten dit zelf te doen. Dus was zij op zoek gegaan naar iemand die haar wilde doden. Gelukkig had ze iemand gevonden, die bereid was dit uit te voeren. Alleen het kostte wel een ton. Maar ach, als haar wens was ingewilligd had ze toch niets meer aan het geld. Uiteraard moest er wel vooraf betaald worden en dus kwam ze nu de ton opnemen. Giraal overmaken was voor de helper in nood, om voor de hand liggende redenen, geen optie. De baliemedewerker zal ongetwijfeld de wenkbrauwen even gefronst hebben. Een bijzonder verhaal dat overigens toch wel even anders lag dan de rekeninghoudster de bankmedewerker voorspiegelde. Zij had namelijk in de periode voordat ze naar de bank stapte haar ex-vriend ernstig bedreigd. Ze had hem meerdere malen op het hart gedrukt dat ze hem zou laten vermoorden. Die ton was waarschijnlijk dus echt wel bestemd voor iemand die bereid was iemand om te leggen. Alleen die iemand was dus niet de vrouw zelf. Het geld werd niet contant beschikbaar gesteld. Of de vrouw de bijzondere dienstverlening alsnog via een girale omweg heeft voldaan is niet meer te achterhalen.

Dit is een boek over 25 jaar meldplicht van ongebruikelijke transacties. Klinkt wellicht niet uitdagend, maar als u het leest zult u ontdekken dat de financiële kant van criminaliteit heel fascinerend is. Achter elke criminele euro zit namelijk een verhaal. Een verhaal dat niet aan een bankbiljet of girale overboeking af te lezen is maar toch om een reden bij FIU-Nederland terecht komt. Elke vierentwintig uur ontvangt de FIU tegenwoordig 1200 tot 1400 meldingen waarvan een aanzienlijk deel diep verborgen in de criminele economie plaatsvindt.

Dit boek vertelt u over het wat, hoe en waarom van ons aandeel in de bestrijding van witwassen en financieren van terrorisme. Over de evolutie van de meldplicht door veranderingen in wetgeving, inrichting van organisaties, toezicht, bestuurlijke maatregelen, opsporingstechnieken, wetshandhaving, witwasmethoden en schikkingen van in gebreke gebleven meldende instellingen. Variërend van tienduizenden tot honderden miljoenen euro's.

In het laatste deel van dit boek vindt u een beschrijving van 25 onderzoeken waarbij gemelde transacties tot veroordelingen van verdachten of beslag van crimineel verkregen vermogen hebben geleid.

Dit verhaal begint aan het eind jaren tachtig van de vorige eeuw. De periode dat er nog volop sporttassen met stapels Britse ponden en Franse francs naar Nederlandse guldens werden omgewisseld zonder dat er ook maar iemand met de ogen knipperde. Via grensoverschrijdende financiële escapades en slimme witwasconstructies, smeergeld en corruptie, gedwongen prostitutie, naïeve oplichtingspraktijken, maar ook van immense hoeveelheden drugsgeld en financiële indicaties bij liquidaties arriveert u bij de FIU-Nederland anno 2019, vijfentwintig jaar na de eerste stappen van het in 1994 opgerichte meldpunt ongebruikelijke transacties en haar politietegenhanger Finpol.

Na de poortwachters

De hele gedachte achter de meldplicht is even praktisch als simpel. Aan de nationale overheden werd eind jaren tachtig door internationale gremia aangegeven poortwachters in hun (financieel) economische bestel aan te wijzen. Deze kregen een verplichtende taak om het financiële stelsel integer te houden. Om dit te doen dienden zij in staat te worden gesteld meldingen te doen over individuele handelingen, waarvan zij een verhoogd risico voor de genoemde integriteit vermoedden. Dit resulteerde wereldwijd in een meldplicht voor deze poortwachters. Zij kregen daarbij uitsluiting van aansprakelijkheid bij het melden van geldstromen en economische handelingen waarvan zij het vermoeden hadden dat deze mogelijk gerelateerd waren aan witwassen, criminele activiteiten of (na 2001) terrorisme financiering.

Achter elke criminele euro zit een verhaal. Een verhaal dat niet aan een bankbiljet of girale overboeking af te lezen is maar toch om een reden bij FIU-Nederland terecht komt.

Banken werden samen met enkele andere instellingen, om voor de hand liggende redenen, direct bij de invoering van de meldplicht als poortwachter aangemerkt. Enkele jaren geleden werd door een bank een melding gedaan over afwijkend gebruik van een bankrekening. De houder ontving enkele tienduizenden euro waarna dit direct werd gesplitst en naar andere rekeningen werd doorgeboekt.

De houder van de rekening waarvan het geld was overgeboekt was weliswaar kapitaalkrchtig maar de reden bleef diffuus. Er bleek bij nader inzien nog meer geld, zij het kleinere bedragen, vanaf verschillende rekeningen op de rekening te zijn bijgeboekt. Het samenstel van transacties voldeed aan een profiel van afpersing. De politie ging aan de slag en stelde vast dat de tien zenders van het geld inderdaad allemaal waren afgeperst. De begunstigde rekeninghouder en zijn vriendin bleken via chatsites contact te hebben gemaakt met de slachtoffers.

De vrouw deed zich voor als minderjarig meisje en praatte de slachtoffers voor de webcam uit de kleren waarna de afpersing kon beginnen. De verdachten werden voor de afpersingen veroordeeld tot 1,5 en 3 jaar gevangenisstraf en 153.000 euro werd van hen teruggevorderd. Zonder de melding van de poortwachter waren de afpersingen waarschijnlijk doorgedaan en wellicht nooit aan het licht gekomen omdat tot de melding door geen van de slachtoffers aangifte was gedaan.

De aangewezen poortwachters hebben een knooppuntfunctie in het legitieme economische (financiële) verkeer. Deze ‘nodes’ zijn onontbeerlijk bij het verrichten van (vervolg)transacties. Zo moet bijvoorbeeld de aankoop van een winkelpand altijd via de notaris, of de financiering nu legitiem of van criminele herkomst is. Bij de invoering van de meldplicht in 1994 werden slechts enkele sectoren als poortwachter aangewezen. Anno 2019 zijn dat 26 sectoren. FIU-Nederland ontvangt per etmaal gemiddeld 1200 tot 1400 meldingen van deze meldplichtige instellingen.

In de eerste jaren kwamen de meldingen via mail en fax binnen bij het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT) binnen, maar al snel was dat niet meer uitvoerbaar en werd het melden volledig elektronisch. Gemiddeld bevinden zich 1,2 tot 1,4 miljoen transacties in de hoog vertrouwelijke transactiedatabase. Alle meldingen van ongebruikelijke transacties hebben de gekwalificeerde status van staatsgeheim/geheim en zijn alleen door medewerkers van de FIU of adviseurs die onder het regiem van hoofd FIU hun werkzaamheden uitvoeren, in te zien. Alle medewerkers van de FIU en haar voorlopers zijn sinds 1994 op enigerlei wijze belast met onderzoeken, veredelen en analyseren van gemelde ongebruikelijke transacties. Zij onderkennen de verdachte transacties en zorgen er voor dat deze op de juiste plaats binnen de opsporing- en vervolgingswereld landen. Na de poortwachters zijn dus de FIU-medewerkers aan zet en dat is waar dit boek over gaat.

Er is een politicus vermoord

De afgelopen vijftig jaar werd in talloze opsporingsonderzoeken keer op keer het belang van financiële informatie aangetoond. Zo zaten rechercheurs van het Bureau ter ondersteuning van de Landelijk Officier van Justitie in MOT-zaken (BLOM) en onderzoekers van het MOT, de voorlopers van FIU-Nederland waarover later meer, in de vroege avonden van 6 mei 2002, nog geen drie kwartier na de moord op Pim Fortuyn en aanhouding van dader Volkert van der Graaf, in hun data te zoeken naar financiële sporen van de verdachte. En door gevonden financiële informatie te combineren met de eerste onderzoeksbevindingen kon halverwege de avond een verblijfplaats getraceerd worden waar van der Graaf kort daarvoor had verbleven. Nog die nacht vond er een doorzoeking in het betreffende pand plaats.

Door de jaren heen heeft de informatie van gemelde transacties ook steeds meer een eigen plek in de opsporing en vervolging verkregen. Maar die eigen plek kwam er niet zonder slag of stoot. FIU-Nederland en haar voorgangers hebben hierin een centrale en onmisbare rol gespeeld. Of het nu om de moord op Fortuyn ging, om een betaling van een container fruit met daar tussen partijen cocaïne, of om smeergeld zorgfraude ging, witwassen via offshore vennootschappen of vrouwenhandel, gemelde transacties speelden een cruciale of ondersteunende rol in al dit soort onderzoeken. U leest ze in dit boekje. U wordt meegenomen vanaf de allereerste voorbereidingen van de meldplicht ongebruikelijke transacties begin 1989 via de invoering van de Wet MOT in 1994 en de Wwft in 2008 tot nu 25 jaar na dato, februari 2019. In al die jaren werden honderden opsporingsonderzoeken gestart op basis van transactie-informatie of heeft die informatie als bewijs in strafzaken gediend. Naast de bewijsvoering in strafzaken hebben ongebruikelijke transacties ook een rol gespeeld in het opsporen van voortvluchtige verdachten, in processen tegen uitreizigers die zich schaarden aan de zijde van Islamitische Staat tot het onderscheppen van uit fraude afkomstige miljoenen in het buitenland. In dit boek worden tientallen opsporingszaken kort en bondig beschreven. Het verloop van de ontwikkeling van de meldplicht en de instantie waaraan gemeld diende te worden, wordt afgewisseld met

interessante ‘weetjes’ en met interviews van betrokkenen die in een bepaalde fase een nadrukkelijke rol hebben gespeeld waardoor FIU-Nederland nu is zoals ze is.

In 25 jaar is veel gebeurd. Wetgeving en organisaties zijn ingrijpend veranderd, niet in de laatste plaats vanwege het feit dat sinds 1991 de EU maar liefst vier anti-witwasrichtlijnen heeft uitgevaardigd. De vijfde is onderweg. Ook aanpassingen in aanbevelingen van de Financial Action Task Force (FATF) in Parijs en de doorontwikkeling van de Egmont Group tot een wereldwijde en hoog aangeschreven organisatie hebben hun invloed op het hele proces niet gemist. In het eerste volledige kalenderjaar dat het MOT functioneerde, het jaar 1995, werd van 16.215 ongebruikelijke transacties melding gedaan. Daarvan werden er 2218 verdacht verklaard en doorgemeld aan politie en justitie. In het kalenderjaar 2018 kwamen bij de FIU ruim boven het half miljoen meldingen binnen waarvan er zo’n 58.000 verdacht werden verklaard om doorgeleid te worden naar opsporing en Openbaar Ministerie. Een heel ander verhaal dus dan vijftwintig jaar geleden.

Eerst even terug in de tijd

De bestrijding van witwassen van crimineel verkregen vermogen had een nogal trage start. Het allereerste witwasonderzoek zal waarschijnlijk het Amerikaanse onderzoek naar de financiële handel en wandel van de beruchte Al Capone zijn geweest. Deze notoire crimineel waste zijn criminele inkomsten bijna letterlijk wit in de wasmachine. Door de omzet van zijn wasserijen structureel met crimineel geld op te hogen waste hij wit. Uiteindelijk werd hij aangepakt via fiscaal strafrechtelijke wetgeving. In Nederland was de opsporing en vervolging lange tijd uitsluitend gericht op strafbare feiten en niet op de inkomsten daarvan. De meeste feiten dateren uit 1886 toen ons wetboek van strafrecht ingevoerd werd. Het duurde dus ruim honderd jaar voordat er wetgeving over de criminele opbrengsten en witwassen tot stand kwam.

Eind jaren tachtig en begin jaren negentig kwam de implementatie van nieuwe wetgeving op gang. En toen ging het ook direct hard. Een scala van wetten volgde elkaar in rap tempo op. Op het gebied van het voorkomen van witwassen, strafbaarstellingen, identificatieplicht bij dienstverlening, toezicht op wisselkantoren, conservatoir beslag en het ontnemen van crimineel verdiend vermogen. In die tijd werd voor de ontneming de term ‘Plukze’ een veel gebruikte uitdrukking. En zo kwam er in die jaren ook wetgeving op het gebied van het melden van ongebruikelijke transacties: de Wet MOT.

De meeste nationale wetgeving was het gevolg van een golf van internationale wetgeving en verdragen, die tussen 1988 en 1994 tot stand kwam. Dat herhaalde zich in 2001. Na de aanslagen op het World Trade Center in New York op 11 september 2001 volgden op internationaal niveau in hoog tempo allerlei juridische en organisatorische bewegingen op het gebied van financiering van terrorisme in de wereld en dus leidde dit wederom in Nederland tot nieuwe wetgeving en organisatieveranderingen. Witwassen werd door aanpassing van de helingbepalingen in 1992 een strafbaar feit, ingegeven door internationale richtlijnen, afkomstig van de VN, de FATF en de EU. Negen jaar later, op 14 december 2001, werd de strafbaarstelling wederom aangepast en was witwassen vanaf dat moment een zelfstandig delict. Nog net op tijd, want ruim twee weken later zou de conversie van gulden naar euro gaan plaatsvinden.

*Hoe het
allemaal
begon...*

Hoe het allemaal begon

We schrijven 1 februari 1994 als de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties (MOT) in werking treedt. Het lijkt lang geleden. Om maar even in de context te plaatsen: Het jaar 1994 was het eerste jaar van het kabinet Kok I, het begin van de paarse politieke periode die tot 2002 zou duren. Ook het jaar van de ingebruikneming van de Kanaaltunnel en het jaar waarin Nelson Mandela als president van Zuid Afrika werd beëdigd.

Met de inwerkingtreding van de Wet MOT werd ook een meldpunt ongebruikelijke transacties ingericht. Het meldpunt kwam achter dikke gesloten deuren in een pand van het Korps Landelijke Politiediensten te zitten. Maar voordat wet en meldpunt operationeel werden was er al het nodige water door de Rijn gestroomd. In de jaren voorafgaand aan de Wet MOT gebeurde er erg veel op het gebied van de criminele verdiensten. Dat moest ook wel, want de overheid had zich, zoals eerder al aangehaald, vanaf de inwerkingtreding in 1886 van het Wetboek van Strafrecht alleen maar gericht op de criminele daad en de crimineel in persoon maar nooit op waar het werkelijk om ging: het geld.

Cees Schaap, tegenwoordig wethouder in de gemeente Barendrecht, werd in 1989 aangesteld als hoofd van de Fraudecentrale, later uitgebreid tot afdeling vermogen bij de Centrale Recherche Informatiedienst(CRI) in Den Haag. Hij kwam daarmee midden in die periode van verandering terecht.

Schaap: 'Ik weet het nog als de dag van gisteren. Ik was werkzaam bij de politie Rotterdam, had in de avonduren mijn studierechten behaald en nog maar een paar maanden eerder mijn studie aan de politieacademie afgerond toen ik bij de CRI werd aangenomen als hoofd van de Fraudecentrale. Ik was gewend op straat te werken en de laatste vier jaar als rechercheur bij bureau Fraude in Rotterdam in administraties te neuzen. Door mijn overstap naar de CRI kwam ik echter in een hele andere opsporingswereld terecht. Ik belandde in de wereld van het financieel rechercheren, van internationale anti-witwasregelgeving en de ontwikkeling van het afpakken van crimineel verkregen vermogen. Bij de politie draaiden de eerste BFO's, de Bureaus Financiële Ondersteuning, maar feitelijk was de aandacht voor de opbrengsten van criminele activiteiten in opsporingsland nog sporadisch. Alle recherche én OM ogen waren gericht op het delict en niet op de opbrengst.' Schaap werd in zijn eerste jaar geconfronteerd met het feit dat Nederland veel moest gaan organiseren om het criminele financiële gewin te gaan bestrijden. In die jaren trok hij veel op met andere mensen van het eerste uur zoals de latere hoogleraren Jan Reijntjes en Petrus van Duyne. 'Op het gebied van financiële opsporing was nog niet veel wettelijk geregeld,' memoreert Schaap. 'In 1989 was witwassen nog niet eens strafbaar in Nederland. Eén van de onderwerpen, die in die jaren geregeld moest worden was het

melden van ongebruikelijke en verdachte transacties. Ik heb voor dat onderwerp veel opgetrokken met Julian Schutte van het Ministerie van Justitie. In de voorbereiding op hoe wij de meldplicht in Nederland in zouden moeten gaan richten ben ik onder meer met Julian naar de Raad van Europa geweest, de FATF bezocht en hebben we bij enkele al ingerichte meldpunten in Europese lidstaten in de keuken gekeken. Tracfin in Frankrijk en het meldpunt bij de National Criminal Intelligence Service (NCIS) in het Verenigd Koninkrijk waren er twee van. Het Franse meldpunt was een administratief meldpunt, het Engelse was politieel. Na al het veldonderzoek kwam ik tot de conclusie dat een politieel meldpunt het meest effectief zou zijn. Het Ministerie van Justitie was echter bang dat de noodzakelijke buffer rond de transactiedata niet bestendig zou blijken wanneer het meldpunt binnen de politie zou worden opgezet. Er werd uiteindelijk gekozen voor een administratief meldpunt. Niet mijn eerste keuze dus.' Maar Schaap werd in die periode met nog een ander traject geconfronteerd. Als hoofd van de Fraudecentrale zat hij maandelijks met vertegenwoordigers van een aantal financiële instellingen om de tafel. Die wilden wel hun transacties melden maar konden dat nog niet omdat er geen MOT-wetgeving en dus geen meldpunt was.

Schaap: 'Gaandeweg ontstond het idee om in afwachting van een formeel meldpunt alvast een informeel meldpunt bij de CRI in te richten. Ik kreeg budget om mensen aan te nemen en de Fraudecentrale werd omgevormd tot de Afdeling Vermogen. Naast het informele meldpunt diende zich nog meer nieuwe fenomenen aan. Zo werd ook een onderdeel computercriminaliteit aan mijn afdeling toegevoegd. Net zoals financieel rechercheren was dat een gloednieuw fenomeen. Begin 1992 rekruteerde ik voor het informele meldpunt Jan Janse, John van Wijk en Theo Akse uit de diverse rekerchediensten. Binnen no-time hadden ze een informeel meldpunt opgezet. En vanaf dag één draaide dat als een tierelier.'

Het informele meldpunt kreeg vanaf het begin van zes grote financiële instellingen transacties gemeld. Deze transacties kregen dezelfde status als criminele inlichtingen en werden binnen het informele meldpunt bewerkt en, met toestemming van de meldende instelling, overgedragen aan rekercheteams die over het algemeen grote verdovende middelen organisaties op de korrel hadden. In de twee jaren van informeel melden, 1992 – 1994, werden ongeveer 4000 dossiers opgemaakt. Dat de financiële instellingen hun pappenheimers kenden bleek wel uit het feit, dat het informele meldpunt 59 procent van de meldingen rechtstreeks aan criminele activiteiten kon koppelen.

**59% van de
informele meldingen
was foute boel**

D Eén van de meest geruchtmakende zaken waar het informele meldpunt een schakel in was begon in 1993: de RAMOLA-zaak. Door een bank werden veel wisseltransacties gemeld. Het ging om grote bedragen buitenlandse valuta die onder meer op de toenmalige Utrechtse automarkt naar Nederlandse guldens werden gewisseld. Een uitgebreid onderzoek werd gestart en een groot netwerk van twee drugsorganisaties van Marokkaanse origine ontmanteld. De misdaadorganisaties hadden uit de handel in verdovende middelen een omzet van tientallen miljoenen guldens.

Het was in die tijd een onderzoek, dat veel stof deed opwaaien omdat er allerlei uitzonderlijke opsporingsmiddelen werden ingezet. Onder andere de inzet van een criminele burgerinfiltrant zorgde voor veel consternatie in de rechtszaal. Het waren de jaren waar later de commissie van Traa, dat de ontwikkelde opsporingsmethoden onderzocht, zich op heeft gericht.

Een niet-controversiële opsporingsmethode was het volgen van bankbiljetten. Er werd in die tijd – met toestemming van het Openbaar Ministerie – vreemde valuta omgewisseld en bankbiljetten van duizend gulden aan de wisselaars verstrekt. Via de unieke nummers van de bankbiljetten werd inzichtelijk dat de in Utrecht uitgegeven bankbiljetten binnen enkele weken vanuit Zwitserse bankinstellingen weer terugkwamen in het Nederlandse bancaire systeem.

Deze observatie werkte richtinggevend voor het onderzoek naar de geldstromen. Ondanks de turbulentie rond de creatieve opsporingsmethoden werden uiteindelijk in 1997 twaalf verdachten veroordeeld tot langdurige gevangenisstraffen. De hoofdverdachten verdwenen voor tien jaar -in politie jargon- ‘achter de dikke deur’.

Cees Schaap: 'In de periode dat het informele meldpunt draaide, gebeurde er zowel op wetgevend als operationeel gebied heel veel. Ikzelf heb aan de wieg gestaan van het latere roemruchte Octopus onderzoek, een onderzoek naar de omvangrijke verdovende middelenorganisatie van de Hakkelaar. Zou het toeval zijn geweest dat ik op de dag dat ik de handen op elkaar had gekregen een informeel meldpunt in te richten ik op weg naar huis een telefoontje kreeg van een bankinstelling, dat er iemand een miljoenen transactie wilde verrichten, dat later de allereerste link met de organisatie van de Hakkelaar zou betekenen? Maar in die tijd speelde ook het Copa team, dat onderzoek deed naar de Surinaamse verdovende middelenhandel en de allereerste mega XTC productie organisatie van Ton van D. en consorten. Onze forensische accountants berekenden indertijd dat de organisatie in 9 maanden tijd het duizelingwekkende bedrag van 220 miljoen gulden als omzet had gegenereerd. Ook in die zaken werden informele meldingen ontvangen.'

In dezelfde periode werd witwassen strafbaar gesteld onder de helingbepalingen. Schaap, die in 1994 zijn politie carrière verruilde voor die van Officier van Justitie promoveerde in 1999 aan de universiteit van Leiden op die strafbaarstelling. Toen Schaap in 1994 afscheid nam was de CRI het jaar ervoor opgegaan in het Korps Landelijke Politiediensten. En ook het informele politieke meldpunt werd opgeheven omdat er een officieel meldpunt voor ongebruikelijke transacties het levenslicht zag. De plaats van het informele meldpunt werd naadloos ingenomen door Finpol. Finpol kreeg de opdracht mee de output van het nieuwe onafhankelijke Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT) zo goed mogelijk bij opsporingsdiensten te laten landen.

De afdeling kreeg de taak om de door het MOT verdacht verklaarde transacties te beoordelen en te veredelen. Finpol ging daarmee ook als schakel tussen het MOT, de politie en andere opsporingsdiensten fungeren. De thuisbasis voor beide werd de Zoetermeerse Europaweg. In het voorjaar van 1994 werd het meldpunt ingericht. Met Willem Teuben, een commissaris van politie, als hoofd viel het meldpunt tijdelijk onder de directie Politie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en was het min of meer politiek ingericht. Maar in de ogen van het Ministerie van Justitie was de afstand tot de opsporing hiermee onvoldoende vormgegeven. Dit leidde tot het overhevelen van het meldpunt naar de directie Bestuurszaken van het Ministerie van Justitie. Dit meer algemene en administratief ingerichte directoraat was voor het Ministerie meer passend bij het door de wetgever beoogde karakter van het MOT.

Een administratief meldpunt krijgt vorm

 In juli 1995 kreeg Harald Koppe, vandaag de dag nog altijd als adviseur verbonden aan het Ministerie van Justitie en Veiligheid, de opdracht zijn licht te laten schijnen over hoe het meldpunt eruit zou moeten gaan zien.

‘Het verzoek om een advies ontving ik op mijn verjaardag,’ herinnert Koppe zich. ‘Geen verjaardagscadeautje maar ik vond het wel een mooie en uitdagende opdracht. Het was een nieuw fenomeen met allerlei politieke en operationele aspecten. Van mij werd een breed advies gevraagd waarbij het vooral ging om de ontwikkeling van de automatisering. Dat advies heb ik geschreven en al snel daarna werd ik door mijn Ministerie benoemd tot hoofd MOT. Feitelijk mocht ik hierdoor mijn eigen advies uitvoeren. Op 1 november 1995 werd ik bij Koninklijk Besluit benoemd tot Hoofd MOT en ben dat tot 2005 gebleven.’

Koppe bouwde in de loop der jaren het MOT uit en liet het meldpunt daarbij vier fasen doorlopen. Eén van zijn eerste activiteiten was het vervangen van het in gebruik zijnde datasysteem door het veel geavanceerdere MOTION. Het MOT werd meer administratief ingericht waarbij de buffer tussen melders en opsporing helder werd gepositioneerd. Ook de voorlichting aan de meldplichtige sectoren kreeg vorm door onder andere met ondersteuning van politiezijde geanonimiseerde casuïstiek te gaan publiceren.

Na de eerste generatie MOTION, in gebruik genomen op 3 november 1997, werd een tweede ontwikkeld. MOTION kreeg een voorkant in de vorm van rechtstreeks elektronisch melden door de instellingen en een achterkant in de vorm van het Intranet Verdachte Transacties (IVT) voor de politie. Het IVT was overigens ingegeven door het voetbal vandalisme volgsysteem van de politie.

Internationaal was er in die periode nog niets voor meldpunten geregeld, terwijl er grote behoefte bestond onderling elkaar met raad en informatie bij te staan. Koppe: ‘Een aantal meldpunten onderkennen het feit dat er geen goede infrastructuur en wetgeving was waarop er goed, veilig en snel kon worden samengewerkt. Het zijn uiteindelijk de hoofden van de meldpunten van België en de USA geweest, die de Egmont Group hebben opgericht, vernoemd naar het paleis van Egmont bij Brussel waar de oprichtingsvergadering plaatsvond.’

Los van de samenwerking binnen de Egmont Group was er ook een behoefte bij de meldpunten om onderling veilig informatie te kunnen uitwisselen. Omdat de Egmont Group in 1996 nog geen beveiligd communicatiesysteem had, nam het MOT het initiatief een veilig communicatiesysteem voor FIU's uit de Europese lidstaten te ontwikkelen.

Het was onontbeerlijk, dat de hoog confidentiële informatie van het MOT en haar Europese evenknieën via solide beveiligde lijnen uitgewisseld zou moeten worden. En zo begon de ontwikkeling van FIU.net, een communicatiesysteem tussen decentrale databases. Sinds 2016 is FIU.net als bijzondere dienst ondergebracht bij Europol.

Bij de start in 1994 waren er nog maar zo'n zeven meldplichtige sectoren, afkomstig uit het bank-, effecten- en verzekeringswezen, wisselkantoren en het casino. In die beginjaren waren de aantallen nog bescheiden. Zo meldt het MOT-jaarverslag van 1997 dat er in de periode van 1 februari 1994 tot en met 31 december 1997 totaal 63.399 meldingen waren ontvangen. In de tweede helft van de jaren negentig nam echter het aantal meldplichtige instellingen gestaag toe om uiteindelijk tot 11 te zijn uitgebreid toen Koppe bij het meldpunt vertrok. Ook het aantal meldingen waren bij de beëindiging van zijn werkzaamheden als hoofd MOT toegenomen. In 2005 ruim 180.000.

Intranet verdachte transacties keken we af van het voetbal vandalisme volgsysteem bij de politie

In het voorjaar van 1997 startte de politie in het noorden van Nederland een onderzoek naar de handel en wandel van twee verdachten. De verdenking was dat zij leiding gaven aan een organisatie die grote partijen hasj naar Engeland en Ierland uitvoerde. Dat was lucratief want de grammetjes softdrugs leverden daar veel meer op dan bij de achterdeur van de coffeeshops in Nederland.

De vele Britse ponden dienden natuurlijk wel weer omgewisseld te worden naar Nederlandse guldens en daar zetten de heren een stroman voor in. Die sloeg aan het wisselen. Alleen wel erg veel en zo trok hij de aandacht van de financiële instelling, die prompt ook zijn wisseltransacties ging melden. Nadere analyse van alle financiële activiteiten van de stroman leverde een overzicht op van drie miljoen gulden aan vreemde valuta.

Uiteindelijk rolde de politie de hele organisatie op waarbij bleek dat de stroman niet voor één maar voor drie criminele organisaties wisseltransacties had uitgevoerd. Dat klopte met de resultaten van het onderzoek tegen de twee mannen en hun organisatie. Die konden voor 1,3 miljoen gulden wisseltransacties genoteerd worden. Het overige geld kwam dus van anderen. De stroman hield hierover zijn mond. De geïncrimineerde drie miljoen werd meegenomen in het afpakproces. De heren werden veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf.

‘Om gezamenlijk met de opsporing en Openbaar Ministerie (OM) zo effectief mogelijk op te trekken zijn we steeds, zij het vanuit ieders verantwoordelijkheid, nauwer gaan samenwerken. Onder andere in de samenwerking met BLOM – onze partner bij de politie – en zodoende de door hen ontwikkelde hit and run acties te helpen slagen. Ik herinner me de maanden van de euroconversie in 2002. Dat verliep toen heel succesvol,’ aldus Koppe.

Dat gezamenlijk optrekken beviel zo goed dat er bij het meldpunt een speciaal uitgeruste kamer werd ingericht waarna MOT- en BLOM medewerkers dagelijks gezamenlijk quick scans op nieuw binnengekomen transacties gingen uitvoeren. Het systeem kende op typica van transacties bepaalde waarden toe waardoor het geautomatiseerd een top X genereerde.

Door al deze ontwikkelingen kon het MOT probleemloos het almaar stijgende aantal transactie meldingen aan. De verbeterde en vruchtbare operationele samenwerking tussen MOT en BLOM resulteerde in steeds meer zaken, die ook daadwerkelijk een strafrechtelijk vervolg kregen.

‘Maar ook internationaal heeft het MOT in die jaren flink aan de weg getimmerd,’ herinnert Koppe zich. ‘Eind jaren negentig kregen we een klinkende FATF evaluatie en in 2001 vond in het Scheveningse Kurhaus de plenaire vergadering van de inmiddels tot zo’n zestig FIU’s uitgegroeide Egmont Group plaats. Erkenning voor wat het MOT had bijgedragen aan de ontwikkeling van de Egmont Group. Ook op Europees gebied waren we actief. In die periode speelden wij een leidende rol in het Phare project voor de tot de EU toetredende voormalige Oostbloklanden en leerden we onze opgedane ervaringen uit.’

Ook de introductie van de euro op 1 januari 2002 staat bij het voormalig hoofd MOT nog vers in het geheugen: ‘Ik was misschien wel de eerste, die actie wilde op de euro. Al in 1996 had ik daar concrete ideeën over en vertelde deze tijdens een interview aan Eric Stolwijk van het Algemeen Dagblad. Dit leidde tot een artikel in het AD van 5 november 1996 onder de kop “Justitie vreest euro-witwas”. Het gevolg was dat men bij het Ministerie van Financiën alert werd op die kant van de medaille. Het onderwerp kwam daarmee op de politieke agenda. En zo leidde dat artikel tot speciale euro-indicatoren, een strategisch beraad op het Ministerie van Justitie, een internationale conferentie in Londen en uiteindelijk ook tot veel succesvolle zaken met BLOM toen het eenmaal zo ver was.

Er kwamen speciale euro indicatoren

Na een kleine tien jaar wet MOT was het in 2003 tijd om te onderzoeken waar de meldketen verbeterd moest worden. Het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie kreeg de opdracht de hele meldketen door te lichten en aanbevelingen te doen. Dit leidde in 2006 tot een projectorganisatie en in 2008 tot de inrichting van FIU-Nederland maar daarover later meer. Harald Koppe stopte weliswaar als hoofd MOT, maar bleef in het werkgebied actief. Hij nam de leiding van de doorontwikkeling van FIU.net op zich. Sinds 2016 is FIU.net door de Europese Unie logistiek bij Europol ondergebracht en werd Koppe adviseur van FCI.net, een Nederlandse doorontwikkeling van de FIU.net technologie ten behoeve van de opsporing en intelligencediensten.

Een grote stap vooruit voor de opsporing

Terwijl het meldpunt zich had ontwikkeld moest er ook wat aan politiezijde gebeuren. De medewerkers van Finpol deden hun best maar moesten hun werkzaamheden wel met beperkte middelen uitvoeren. De conversie van gulden naar euro lag in het verschiet, een feit dat grote kansen voor het detecteren en afpakken van contant crimineel geld zou gaan bieden. Het Intranet Verdachte Transacties vereiste ook een herschikking in taken.

Dat leidde in 1999 tot vervanging van Finpol door het Bureau ter ondersteuning van de Landelijk Officier van Justitie in MOT-zaken (BLOM) en werd de rol van het Openbaar Ministerie veel directer. Het opbouwen van BLOM was noodzakelijk omdat de verstrekkingen vanuit het MOT verbeterden door nieuwe datasoftware en het Intranet Verdachte Transacties in gebruik was genomen. Financieel rechercheurs van de politie kregen hiermee de mogelijkheid rechtstreeks verdacht verklaarde transactie informatie te raadplegen. Op initiatief van de toenmalige Landelijk Officier van Justitie in MOT-zaken Rick Smid werd de behoefte aan coördinatie en expertise aan opsporingszijde op het gebied van verdachte transacties inzichtelijk gemaakt. Hij stelde met de uitkomsten van die analyse vast dat er op dat moment geen voorziening bestond om dit te borgen en onderkende het risico dat de output van het MOT het gewenste niveau van opvolging zou kunnen gaan missen. Smid wilde ten opzichte van het MOT een evenwichtige organisatie aan de kant van de opsporing hebben. Deze dienst diende analyse en opvolging te garanderen.

Jan Janse, tegenwoordig chef van de zeehavenpolitie in Rotterdam, werd door hem gevraagd een inrichtingsplan te maken, nadat de toenmalige Minister van Financiën Gerrit Zalm twee miljoen gulden voor een nieuwe organisatie had toegezegd.

De toezegging vloeide voort uit de in december 1997 verschenen Nota Integriteit Financiële Sector waarin de Ministers van Justitie en Financiën vaststelden dat de landelijk Officier van Justitie in MOT-zaken een nadrukkelijker rol toegewezen kreeg in het verhogen van de output van het meldpunt en het verbeteren van de opvolging door de opsporingsdiensten. Zij bepaalden dat de landelijk Officier daar ondersteuning van een aparte afdeling voor diende te krijgen. Dat werd BLOM. Janse, die net een pilot had afgerond dat later zou leiden tot de huidige BIBOB structuur, ging vanaf 1 januari 1998 aan de slag en legde enkele maanden later een inrichtingsplan op tafel.

‘De werkzaamheden van landelijk Officier van Justitie Rick Smid viel in die jaren onder het Landelijk Parket van het OM dus legde hij het plan voor aan zijn hoofdofficier Hans Holthuis. De hoofdofficier gaf zijn goedkeuring en ik kon aan de slag,’ herinnert Janse zich. ‘Finpol werd ontmanteld en de opvolger kreeg de werknaam Bureau ter ondersteuning van de Landelijke Officier van Justitie in MOT-zaken, oftewel BLOM. Aanvankelijk dacht ik aan twaalf medewerkers maar ik had al snel door dat er werk lag voor zeker twintig collega’s.’

In september 1998 begon het werven van personeel. Naast drie oud medewerkers van Finpol, die de winkel tijdens de verbouwing open gehouden hadden, werden zeventien nieuwe medewerkers gerekruteerd. ‘Ik kreeg carte-blanche om BLOM in te richten zoals ik het uitgedacht had,’ vertelt Janse. Hij trok een medewerker aan die in korte tijd een eigen database voor vastlegging van verdachte transacties en analyse/onderzoeksgegevens bouwde, maar waarmee ook actuele managementinformatie kon worden geleverd. Essentieel voor een beginnende organisatie. Een novum in 1998 was ook het instellen van accountmanagement gericht op de opsporingsdiensten. Vijf financieel rechercheurs kregen de opdracht om hun accountmanagement geografisch in te richten en zorg te dragen dat er operationele onderzoeken naar aanleiding van verdachte transacties werden gestart. De accountmanagers bleven gedurende die onderzoeken als adviseurs betrokken.

‘In februari 1999 begonnen de accountmanagers met hun werk,’ verhaalt Janse. ‘Dat bleek al snel een schot in de roos te zijn. Doordat ik de vrije hand had, kon ik vijf uitstekende rechercheurs rekruteren. Ze kregen een auto, een laptop en – wat in die tijd nog bijzonder was – een mobiele telefoon. Ze werden het land ingestuurd om als een handelsreizigers dossiers aan de man te brengen. Dat moest ook wel want de opsporingsdiensten waren nog helemaal niet ingericht om met transactie informatie om te gaan, laat staan om opsporingsonderzoeken te starten op verdachte transacties. En dat lukte binnen de kortste keren wonderwel. We hadden binnen enkele weken bij allerlei korpsen voet aan de grond en al snel werden de eerste onderzoeken op onze dossiers opgestart.’

De thuisbasis van BLOM werd een pand aan het Bredewater in Zoetermeer. Het pand waar ook het MOT naartoe verhuisde. Op 7 juli 1999 werd BLOM door procureur-generaal Dato Steenhuis officieel geopend. Vanwege de exogene financiering kon snel actie ondernomen worden wanneer er nieuw materieel noodzakelijk bleek. Dit zorgde voor een adequate verbetering in dienstverlening naar de opsporingsdiensten en het OM. De landelijk Officier van Justitie had een eigen werkkamer bij BLOM en verbleef elke week wel één of twee dagen binnen de muren van 'zijn' bureau.

'Door deze opzet konden we een professioneel vervolg geven aan de meldingen die door het MOT verdacht verklaard werden. Wij zaten bij de opsporingsdiensten aan tafel, iets wat het administratieve MOT niet kon doen,' aldus Janse. Daarmee werd de leemte tussen de output van het MOT en het gebruik door de opsporing zoals die door landelijk Officier Rick Smid in een eerder stadium onderkend was, opgevuld. In de beginperiode moest BLOM wel fors aan de slag om op gelijk ontwikkelniveau met het MOT te komen want dat draaide immers al ruim vier jaar. Verrassend snel haalde BLOM de meters in. Niet in de laatste plaats door de razendsnelle bouw van de database Winston, waarin alle oude en nieuwe transactie informatie bij elkaar werd gebracht.

Eén van de eerste zaken die zich bij BLOM aandiende was de melding van een voorgenomen contante opname van 2,8 miljoen gulden. Melding kwam van een bankfiliaal in Zeeland bij het MOT binnen. Het MOT verklaarde de voorgenomen transactie verdacht en BLOM ging aan de slag. Omdat het een Belgische dame betrof nam BLOM contact op met haar evenknie in Brussel, de CD GEFID.

De vrouw in kwestie bleek de echtgenote van de eigenaar van een vetsmelterij, die in een enorme zwendel verwickeld was en waarvan het onderzoeksteam niet op de hoogte van het bestaan van de Zeeuwse bankrekening was. Met een spoedrechtshulpverzoek werd het miljoenen bedrag veiliggesteld en kon zodoende niet meer buiten het zicht van justitie worden gebracht.

2000 2001

*Van gulden
naar
euro...*

De Nederlandsche Bank
5 GULDEN

joost van den
vondel

M

72

PB7

2003

Van gulden naar euro

Na het millennium begon de datum van de introductie van de euro, 1 januari 2002, steeds dichterbij te komen. De omwisselperiode van gulden naar euro was in Nederland zoals eerder vastgesteld van 1 januari 2002 tot en met 31 maart 2002.

Omdat die omwisselperiode niet alleen voor rechtschappen burgers gold maar net zo goed voor het criminele gilde lagen hier grote kansen voor MOT en BLOM. Zij konden als geen ander tijdens de omwisselperiode als een spin in het web zitten voor het afpakken van crimineel vermogen en aanhouden van daarbij betrokken verdachten. De op dat moment door BLOM ontwikkelde korte klap strategie luisterend naar de naam HARM (Hit and Run Money laundering) was een uitstekende methodiek om tijdens die periode toe te passen. Een methodiek die ooit door Cees Schaap op basis van de in die periode geldende wetgeving bedacht was. Het concept van de HARM methode was geld in beslag nemen en direct betrokkenen aanhouden voor witwassen zonder verder diepgaand onderzoek.

De eerste keer dat die tactiek met succes werd uitgevoerd kwam voort uit een melding van een financiële instelling. Het betrof een omwisseling van vreemde valuta naar 300.000 gulden contant. Zonder ook maar te weten waar het geld vandaan kwam begonnen BLOM en FIOD aan het onderzoek. De aanbieder in kwestie werd onder observatie gezet en zo keken rechercheurs mee hoe hij naar een stad in Duitsland reed, geld ophaalde en weer naar Nederland vertrok om het geld bij de meldende instelling om te wisselen. Maar zo ver kwam het niet. De man in kwestie werd toen hij de grens weer overstak aangehouden met – inderdaad – drie ton aan contanten in zijn bezit. Op de vraag van wie het geld was sprak de man de legendarische woorden ‘dat ga ik niet vertellen, anders gaat mijn kop eraf.’ Op verdenking van witwassen werd vervolgens zijn huis doorzocht waarbij beslag werd gelegd op een gedetailleerde administratie over inkoop van grondstoffen en verkoop van XTC. In het hele onderzoek werd geen gram XTC aangetroffen maar toch werden acht verdachten tot stevige gevangenisstraffen veroordeeld en de 300.000 gulden verbeurd verklaard.

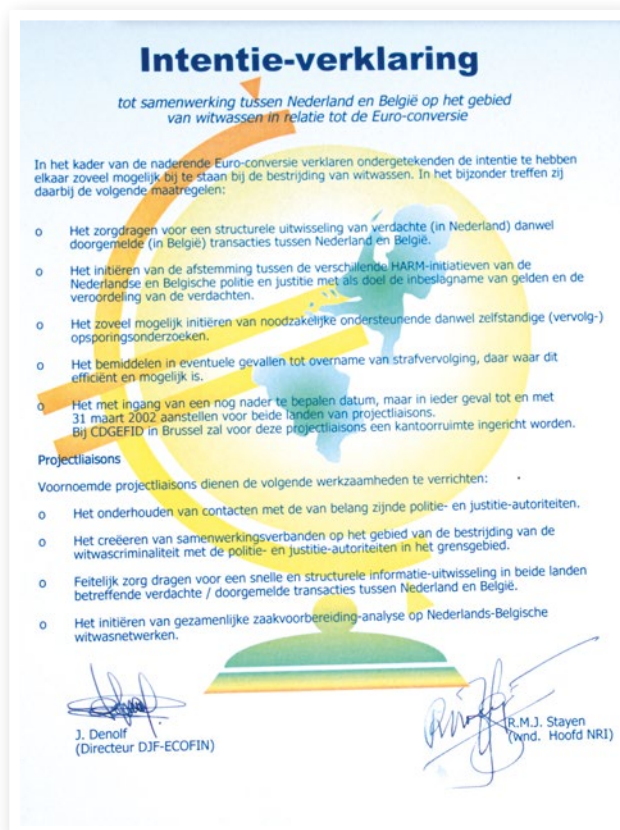
Om de nieuwe tactiek te leren aan heel opsporend Nederland werd een heuse campagne opgezet. Er werd een boekje uitgegeven, voorlichtingsdagen voor de opsporingsdiensten georganiseerd en HARM-teams bij de politieregio's ingericht. In de aanloop naar de euroconversie bracht Minister van Financiën Zalm opnieuw een werkbezoek aan BLOM en liet zich voorlichten over de uitgedachte tactiek.

Janse: 'We vertelden hem van onze plannen en van de eerste successen in de rechtszaal. Dat we in de conversiemaanden samen met het MOT als een spin in het web wilden gaan zitten om zoveel mogelijk crimineel geld van straat te halen. De Minister zag de unieke kans die wij met de euroconversie zouden krijgen en gaf ons een doeluitreiking om zo goed mogelijk geëquipeerd te zijn.'

Er werd extra rechercapaciteit ingekocht en een centrale HARM coördinatie-ruimte ingericht. Vanuit die HARM-kamer, voorzien van allerlei communicatiemiddelen, werden later alle acties en onderscheppingen gecoördineerd.

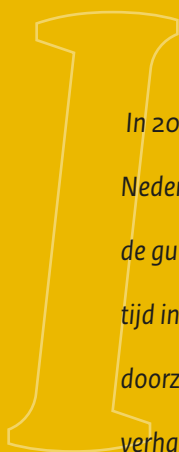
Wissen in een vijver vol met vis

BLOM maakte niet alleen met de Nederlandse opsporingsdiensten afspraken maar ook met die van België, Niedersaksen en Nordrhein Westfalen. Ook met hen zouden de gezamenlijke acties later optimaal verlopen. Vooral in Antwerpen werden Nederlandse verdachten met grote sommen contant geld onderschept. Het MOT droeg zorg voor de instructie van de meldplichtige instellingen met betrekking tot de speciaal tijdens de omwisselperiode geldende indicatoren. Twee dagen voor de jaarwisseling werd de meldplicht ongebruikelijke transacties uitgebreid met de handelaren in zaken van grote waarden waardoor autodealers, boothandelaren, juweliers en antiquairs contante transacties boven 15.000 euro moesten gaan melden.

Vanaf 1 januari 2002 kon het publiek kosteloos zijn guldenmunten en -bankbiljetten omwisselen naar euro en had men nog vier weken om met de gulden in de winkels te kunnen betalen. Vanaf 28 januari was alleen het omwisselen naar euro nog mogelijk. Toch bleek 28 januari, ook bij criminelen en witwassers, een psychologische grens te zijn. Overigens is het tot 2031 nog mogelijk guldens om te wisselen. Uitsluitend bankbiljetten welteverstaan en alleen bij de Nederlandse Bank. En dat gebeurt dan ook tot op de dag van vandaag. Zelfs voor miljoenen op jaarbasis.

In 2018, zestien jaar na de introductie van de euro, kwam een vrouw bij de Nederlandse Bank met 90.000 Nederlandse gulden aan bankbiljetten. Desgevraagd verklaarde zij dat zij bij het ontruimen van een pand de guldenbankbiljetten in een kast had aangetroffen. Toeval wilde dat de echtgenoot van de vrouw al enige tijd in de aandacht stond voor het witwassen van geld. Toen het onderzoek zo ver was dat de politie een doorzoeking in het huis van het echtpaar kon uitvoeren werd het verhaal over de herkomst van de guldens steeds onaannemelijker.

De politie trof in hun woning ruim 800.000 euro in contanten aan. En dat niet alleen. Ook maar liefst tien horloges van bekende prijzige merken werden in beslag genomen.

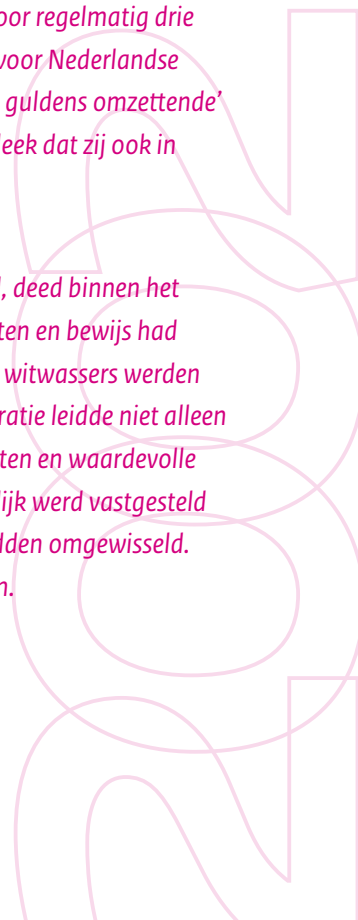
**Anno 2019 worden
nog steeds miljoenen
guldens omgewisseld
naar euro's**

Voorafgaand aan de euroconversie was in Nederland het omwisselen van bankbiljetten van allerlei Europese landen van grote omvang. Met de komst van de euro werd in dat segment het werkaanbod voor MOT en BLOM significant minder.

In de vijftien jaar voordat de fysieke euro in 2002 haar intrede deed, was het de periode van de kleine wisselkantoor-tjes, vooral in het centrum van Amsterdam. Bij sommige kantoor-tjes, niet groter dan 6 vierkante meter liep de vreemde valutaomzet tot boven de tien miljoen gulden per maand. Vragen naar herkomst en eigenaar werden bij de minder betrouwbare kantoor-tjes niet gesteld.

Pas in 1995 kwam er wetgeving op het gebied van exploitatie van wisselkantoren en verdwenen er velen uit het straatgezicht. In die periode kwamen in Amsterdam bij een geregistreerd wisselkantoor regelmatig drie personen woonachtig in Noord-Brabant. Ze wisselden grote bedragen Europese valuta voor Nederlandse gulden. De wisselaars werkten voor een man die voor vier verschillende ‘voor miljoenen gulden omzettende’ drugsorganisaties als wisselkantoor fungeerde. Uiteraard illegaal. Na verloop van tijd bleek dat zij ook in België aan het wisselen waren geweest.

De leider van het onderzoek, die in 1999 als accountmanager bij BLOM aangesteld werd, deed binnen het Amsterdamse korps het hele financiële onderzoek. Toen het onderzoek voldoende inzichten en bewijs had opgeleverd werd een grote actiedag georganiseerd. Verdovende middelenhandelaren en witwassers werden aangehouden en een hele reeks doorzoeken werden uitgevoerd. De omvangrijke operatie leidde niet alleen tot 27 aanhoudingen maar ook tot de inbeslagneming van 3 miljoen gulden aan contanten en waardevolle goederen, 205 kilo softdrugs, twee kilo XTC poeder en een aantal vuurwapens. Uiteindelijk werd vastgesteld dat de drie wisselaars in negen maanden tijd 40 miljoen gulden aan vreemde valuta hadden omgewisseld. Met de komst van de euro zou de Nederlandse wisselmarkt enorm in omvang teruglopen.

Op 14 december 2001 trad de nieuwe witwasstrafbaarstelling in werking. Los van de aankomende euroconversie werd op die dag de eerste HARM-actie onder die nieuwe wetgeving in Rotterdam uitgevoerd. Een dubieuze valutawisselaar kreeg de twijfelachtige eer om als eerste verdachte voor het nagelnieuwe artikel 420 bis van het Wetboek van Strafrecht te worden aangehouden. Enkele maanden later werd hij ook als eerste voor overtreding van het zelfstandige delict witwassen veroordeeld.

In de ochtend van 1 januari 2002 zat de eerste ploeg medewerkers al vroeg in de HARM-kamer bij BLOM. Het duurde niet lang of de eerste zaak diende zich aan. Een observatieteam werd ingezet en na omwisseling van een grote partij guldenbankbiljetten werd de eerste verdachte door een HARM-team aangehouden en de zojuist omgewisselde gloednieuwe eurobankbiljetten in beslag genomen. Er zouden vele van dat soort acties vanuit de HARM-kamer gecoördineerd, volgen.

Niet elke melding bleek om crimineel geld te gaan. Enkele dagen na oud en nieuw meldde een bank dat bij een filiaal een klant van hen een grote partij guldens zou komen storten. Toen de storting had plaatsgevonden greep het HARM-team uit de regio in en hield de klant, een boerenzoon, aan. Doorzoeking van de boerderij volgde en werkelijk in alle hoeken en gaten werden bankbiljetten aangetroffen. Achter kasten, onder bedden, tussen kussens, overal bankbiljetten. Het bleek al het spaargeld van het gezin te zijn. Ze hadden een bankrekening, maar alleen om girale betalingen te kunnen doen. Ze vertrouwden geen enkele bank en hielden al decennia hun hele vermogen thuis verstoppt. Er was dus helemaal geen sprake van witwassen en het spaargeld werd door de Officier van Justitie teruggegeven.

In de eerste vier weken van de euroconversie werden totaal 54 HARM-acties uitgevoerd. Resultaat: 64 verdachten aangehouden en ruim 2,3 miljoen euro in contanten in beslag genomen. De HARM-kamer van BLOM en de werkruimte van het MOT waren die weken elke dag van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat bezet. Medewerkers moesten zelfs met enige drang naar huis worden gestuurd omdat ze geen enkele actie wilden missen.

Na januari werden in 2002 nog 64 HARM-acties uitgevoerd waarbij 131 aanhoudingen werden verricht en 19,5 miljoen euro – 43 miljoen gulden – in beslag werd genomen.

Als het goed gaat, kan het altijd beter

De nauwe samenwerking van MOT en BLOM tijdens de euroconversie zal ongetwijfeld bijgedragen hebben aan het voortschrijdend inzicht van de overheid aangaande de meldplicht en op welke wijze de overheid daar zich het beste op kon organiseren. Vastgesteld werd dat de begin jaren negentig uitgedachte meldsystematiek en opvolgorganisatie aan vernieuwing toe was.

De wereld was veranderd, niet in de laatste plaats door de gebeurtenissen op 11 september 2001. Een maand na de aanslagen kondigde de Financial Action Taskforce aan haar domein uit te breiden naar het bestrijden van financieren van terrorisme. Dat dit van invloed zou zijn op de meldplicht was evident. Ook de invoering in december 2001 van witwassen als zelfstandig delict zou haar invloed niet missen. Andere wetgeving werd gerenoveerd. De Wet inzake wisselkantoren van 1996 werd in 2002 vervangen door de Wet inzake geldtransactiekantoren. Daardoor kwamen meer financiële instellingen onder deze wet te vallen.

Medewerkers moesten zelfs met enige drang naar huis worden gestuurd omdat ze geen enkele actie wilden missen

Eind 2001/begin 2002 werd de Wet identificatie bij financiële dienstverlening vervangen door de Wet identificatie bij dienstverlening waardoor ook niet-financiële dienstverleners onder de identificatieplicht kwamen. In oktober 2001 was overigens met de AMLD2, de toen nieuwe – tweede – anti-witwasrichtlijn van de EU, duidelijk dat er een forse uitbreiding van het aantal meldplichtige instellingen zou gaan komen. Makelaars in onroerend goed, belastingadviseurs, advocaten, notarissen, accountants en handelaren in zaken van grote waarde dienden in de nationale wetgeving als meldplichtige instellingen te worden opgenomen. Dat kreeg zijn beslag in 2002 en 2003.

*A*l voor de introductie van de euro werd BLOM door douane en Koninklijke Marechaussee betrokken bij een analyse over een wel heel opmerkelijk gebeuren. Met regelmaat werden steeds dezelfde koeriers vanuit Libanon in transit op Schiphol aangetroffen. Deze Libanezen hadden astronomische hoeveelheden contant geld en goud bij zich. Steevast was de bestemming Zurich en kwamen zij met een vlucht uit Beirut. Het bedrijf waar zij voor werkten was een internationale geldwisselaar en het goud leek ‘vuil’ en zou in Zwitserland schoon gemaakt moeten worden. Het bedrijf in Libanon was een legitiem bedrijf en de koeriers waren altijd voorzien van de nodige documenten om de legitimiteit van hun transport aan te tonen.

De omvang was elke keer dermate groot dat voor de koerier twee business class stoelen werden aangekocht, één voor de koerier en één voor de koffers met vreemde valuta en goud. Maanden heeft BLOM met betrokkenen en het OM overlegd om te kijken of een HARM-actie uitgevoerd kon worden om zo beslag te leggen op één van de miljoenentransporten. De kans was groot, dat de bron van het geld en goud niet zuiver was maar om voldoende verdenking op te bouwen was een ander verhaal.

En toen werd het 24 mei 2002. Om 06.20 uur stapte één van de koeriers, die al vaker Schiphol had aangedaan, uit de nachtvlucht van KLM uit Beirut. De twee businessclass stoelen op de aansluitende vlucht naar Zurich bleven leeg. De koerier verliet met 3,5 miljoen euro aan contanten en 70 kilo goud Schiphol en werd – voor zover bekend – nooit meer teruggezien. Vanaf dat moment stopten de transporten met koeriers en was overleg over een HARM aanpak niet meer relevant. Een aantal jaren later verkreeg ook de douane de meldplicht voor wat betreft de meldingen in- en uitvoer van liquide middelen bij Europese buitengrenzen.

De samenwerking van MOT en BLOM kreeg in januari 2003 een nieuwe impuls toen bij het MOT een ruimte voor gezamenlijke analyses in gebruik werd genomen. Vanaf dat moment gingen MOT en BLOM-medewerkers samen nieuw ontvangen transacties analyseren. Ook de onderlinge uitwisseling over lopende opsporingsonderzoeken en de prioriteiten bij de opsporingsdiensten verliep steeds beter. Zo ontstond er een nieuwe situatie in de jaren na de euroconversie waardoor een stabiele samenwerking tussen MOT en BLOM gerealiseerd kon worden. Toch was de systematiek waarvoor begin jaren negentig gekozen was aan renovatie toe.

Criminelen verbeteren hun tactiek, de overheid ook

Ingegeven door alle ontwikkelingen direct na 11 september 2001 verscheen op 15 november 2001 de nota Integriteit Financiële Sector en Terrorismebestrijding. Dit leidde in maart 2002 tot een actieplan van MOT en BLOM. In dat plan werden actiepunten aangestipt die enkele jaren later zowel in de vorming van FIU-Nederland als de Wwft terug te vinden waren. Het plan bevatte onder meer de actiepunten:

- versterking van de te bereiken resultaten;
- versterking van de samenwerking tussen MOT en BLOM;
- vereenvoudiging van de indicatoren;
- verbetering van de bevragingen van het MOT-register door het OM;
- inrichting van een intelligence-unit bij het MOT;
- dekkend systeem van FIU's.

In dezelfde periode kreeg het WODC van het Ministerie van Justitie opdracht een onderzoek naar verbeteringen in de hele meldketen in te laten stellen, ingegeven door de vraag of de hele meldplicht wel opleverde wat het zou moeten opleveren. Een vraag overigens die vanaf de invoering tot op de dag van vandaag boven de meldplicht zweeft. Het adviesbureau van Wynsen Faber kreeg de opdracht dit onderzoek te doen en leverde in 2004 een lijvige analyse en vele aanbevelingen af in de vorm van het rapport 'Uit onverdachte bron'. Het rapport werd in mei 2004 aan de Tweede Kamer aangeboden. Als onderdeel van de opdracht verrichtte het bureau diepgaand onderzoek bij MOT en BLOM. Daarmee kreeg een groot aantal medewerkers de gelegenheid hun visie op de toekomst te leveren. De werkprocessen werden doorgelicht en de flow van intelligence geanalyseerd.

De conclusie van het deelonderzoek was dat de werkzaamheden van MOT en BLOM efficiënter en toekomstbestendig uitgevoerd konden worden wanneer de taken van beide diensten dichter bij elkaar georganiseerd en ont dubbeld zouden worden. In de eindrapportage was hier de belangrijkste aanbeveling klip en klaar: Breng het meldpunt in het hart van de informatie gestuurde opsporing.

*Breng het meldpunt
in het hart van de
informatie gestuurde
opsporing*

Ondertussen was in de internationale context ook een stap gezet. Per 1 september 2003 werd de Dutch FIU-desk een feit. De hoofden van het MOT en van de Unit Financiële Criminaliteit, waar BLOM onder viel, ondertekenden hiervoor een samenwerkingsovereenkomst om in gezamenlijkheid deze taak te garanderen.

Naar aanleiding van het rapport 'Uit onverdachte bron' werd vanuit de departementen een beleidsreactie naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin werd de aanbeveling van Faber over de positie van het meldpunt in het opsporingsbestel volledig onderschreven. De Kamer was dezelfde mening toegedaan en zo begon het proces om de verandering te bewerkstelligen. Voor de departementen waren twee uitgangspunten leidend:

- Het eerste uitgangspunt was dat ongeacht hoe de toekomstige FIU-Nederland zou worden ingericht deze in ieder geval in het hart van de informatie gestuurde opsporing zou komen.
- Het tweede uitgangspunt was, dat binnen het meldpunt de buffer tussen informatie van meldplichtige instellingen en de opsporingsdiensten gegarandeerd diende te blijven. Oftewel de scheiding van ongebruikelijke en verdachte transacties diende voor de volle honderd procent in de nieuwe organisatie geborgd te zijn.

Soms was er tijdens een snelle actie bijvangst. Omdat er een wisseltransactie in de P.C. Hooftstraat in Amsterdam zou gaan plaatsvinden reed het Amsterdamse HARM-team naar de chique winkelstraat. Een man of acht hadden zich nog niet geposteerd of het alarm van een juwelierswinkel ging af. Het volgende moment stormde er een overvaller de winkel uit recht in de armen van het HARM-team.

Binnen een paar seconden was hij ingerekend. De overvaller zou later verklaren dat hij maar niet snapte waar vandaan zo snel zo veel rechercheurs waren gekomen. De man had die dag echt pech. Vanwege grote financiële problemen had hij al meerdere keren bij de juwelierszaak gestaan maar durfde steeds niet naar binnen. De betreffende dag had hij alle moed bij elkaar geschraapt en was de juwelierszaak in gegaan.

De overvaller stormde de winkel uit recht in de armen van het HARM-team

De complexe weg van verandering

Met deze twee ankervoorwaarden als basis werd een complex verandertraject ingezet. Complex omdat drie ministeries, te weten Justitie (*MOT/Wwft*), Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (*Politie*) en Financiën (*toezicht, FATF*) maar ook de politie en het Openbaar Ministerie in gezamenlijkheid een nieuwe meldorganisatie moesten gaan organiseren en positioneren. Een organisatie die bovendien zelfstandig en onafhankelijk diende te zijn en organisatorisch maar niet hiërarchisch bij een overheidsinstelling ondergebracht moest gaan worden. En om het nog complexer te maken, moest de nieuwe organisatie over een zelfstandig en hoog beveiligd datasysteem kunnen beschikken.

De nieuwe organisatie diende zich te onderscheiden met een eigen huisstijl en eigen logo. De vereiste onafhankelijkheid vertaalde zich in een aparte formatie met een eigen functiehuis. Om deze uitdaging aan te gaan werd met afgevaardigden uit alle betrokken instanties een begeleidingscommissie en een voorbereidingscommissie annex klankbordgroep geïnstalleerd.

De eerste missie was het samenvoegen van MOT en BLOM en onderzoeken waar de nieuwe organisatie het beste ondergebracht zou kunnen worden. Het nieuwe meldpunt was te klein om als zelfstandige organisatie te functioneren. Opties als onderdak bij Openbaar Ministerie of FIOD werden al snel om pragmatische of technische redenen als niet toepasbaar beoordeeld. Het meest geschikt leek de politieorganisatie, maar ook daaraan zaten haken en ogen. De politie moest de nieuwe organisatie wel inbedden en in bijzondere condities voorzien terwijl er verder geen enkele zeggenschap over was. Na veel wikken en wegen was het resultaat een soort tweetraps raket.

**Met de MOT/BLOM
projectorganisatie
werd tijd gewonnen**

Met de instelling van een MOT/ BLOM projectorganisatie bij het korps landelijke politiediensten werd tijd gewonnen om lastige onderwerpen op te lossen. Eén van die lastige vraagstukken was het tijdig operationeel maken van een ICT-applicatie voor de gehele projectorganisatie (één integrale voorziening). IT-experts van MOT en BLOM onderzochten bij verschillende FIU's de toepasbaarheid van hun operationele systemen.

Uiteindelijk viel de keuze op GOAML, een systeem gebouwd en beheerd door de Verenigde Naties. Na ruim 2 jaar voorbereiding werd op 13 mei 2011 GOAML bij de FIU-Nederland in gebruik genomen en konden de oude systemen van MOT en BLOM worden ontmanteld.

Markante toelichtingen bij gemelde transacties. Zo meldt een instelling: Begunstigde is het Centraal Justitieel Incasso Bureau. Klant geeft aan dat het een betaling van een schikking is. Over de herkomst van het geld zegt klant dat het uit de misdaad komt.

Bij een melding over een girale betaling: rekeninghouder stort eerst 50.000 euro in contanten op zijn rekening en maakt het bedrag vervolgens over naar het Parket Openbaar Ministerie vanwege een schikking. Op de vraag waar het geld vandaan kwam deelde de man mee: Op straat gevonden.

Een melding over een overmaking naar het buitenland: Gevraagd naar de herkomst van het geld geeft klant aan: Werk in de warme buurt.

Terug naar de vorming van de nieuwe meldorganisatie. De winkel bleef per 1 januari 2006 open maar het samenvoegingsproces moest wel gaandeweg beginnen. Op 22 juni 2006 gaf de begeleidingscommissie groen licht aan de uitvoering van het organisatie- en formatierapport dat moest leiden tot de FIU-Nederland. Het rapport beschreef een procesgerichte matrix organisatie met een faciliterende pijler, een administratieve pijler en een politieke pijler waarbij 1 juli 2008 als deadline van de transitie was aangegeven. Binnen de faciliterende pijler werden een aantal vooral intern gerichte activiteiten ondergebracht zoals beleidsadvies en Functionele Informatie Technologie. De administratieve pijler richtte zich op het domein van ongebruikelijke (nog niet) verdacht verklaarde informatie. Binnen deze pijler werden onder meer (semi)geautomatiseerde matches met externe bestanden en behandeling van de zogenaamde LOV-verzoeken ondergebracht.

De politieke pijler was gericht op de opsporing en het ondersteunen van de Landelijk Officier van Justitie in MOT-zaken. Hier lag de nadruk op de samenwerking en ondersteuning binnen opsporingsonderzoeken en operationele analyses. Het totaal aantal FTE's werd in het rapport vastgesteld op 56, gelijkmatig verdeeld over de drie pijlers (52) met een management van vier leden.

**De projectorganisatie
kreeg drie pijlers**

De IT-applicaties van MOT en BLOM moesten gedurende de hele projectperiode naast elkaar blijven fungeren. De meldplichtige instellingen mochten zo min mogelijk last ondervinden van de organisatieverandering. Medewerkers van MOT en BLOM werkten vanaf dag één binnen de projectorganisatie, waarbij zij geleidelijk op elkaars oorspronkelijke werkdomeinen aan de slag gingen.

In dezelfde periode werd de concept memorie van toelichting van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) geschreven. Ook daarin is te lezen dat er een projectorganisatie voor de vorming van FIU-Nederland ingericht zou worden. Met de komst in 2008 van de wetgeving werd de zelfstandigheid en onafhankelijkheid van het hoofd van FIU-Nederland een feit. Op 25 augustus 2008 kreeg FIU-Nederland haar definitieve status als financiële inlichtingen eenheid zoals vermeld in artikel 12 van de Wwft, die vier weken eerder in werking was getreden.

De FIU-Nederland werd een bijzonder onderdeel van de politie met een bijzondere mandaatregeling voor het hoofd van de unit, namelijk het mandaat gelijkwaardig aan dat van een diensthof. Het werd een hybride meldpunt waarmee aan de ene kant geborgd werd dat de meldplichtige instellingen binnen een administratief proces hun ongebruikelijke transacties konden blijven melden, terwijl anderzijds de analyse van deze transacties met zoveel mogelijke opsporingsdata verrijkt kon worden. Daarmee werd voldaan aan de wens om een meldpunt in het hart van de informatie gestuurde opsporing te positioneren, waarbij de buffer tussen melder en opsporing gehandhaafd bleef. De hybriditeit was een bewuste keuze. Vanuit de ministeries waren enkele FIU's in de lidstaten bezocht en was men uiteindelijk tot de conclusie gekomen dat noch een administratief noch een politieel meldpunt de beste oplossing was. De handhaving van de buffer en de uitvoering van een hoogwaardige analysetaak leidde tot de keuze van een hybride meldpunt. Een inrichting die men wereldwijd niet vaak tegenkomt. Toch is er indertijd bewust gekozen voor deze systematiek omdat de bufferfunctie in combinatie met de beschikbaarheid van toereikende opsporingsinformatiedata voor het verrijken van analyses in de Nederlandse situatie het beste resultaat leverde.

De hybriditeit was een bewuste keuze

Daarbij kwam dat in een door de Minister van Justitie opgedragen en door een extern onderzoeksbureau direct na de overgangperiode uitgevoerde evaluatie van de nieuwe FIU-organisatie de prestaties in kwalitatieve zin als positief werd beoordeeld. Het bureau oordeelde dat de nieuwe situatie de FIU-Nederland dichtbij het centrum van de opsporing had gebracht en daardoor haar bijdrage aan de effectiviteit van de hele keten had kunnen vergroten. Het rapport sprak over een licht stijgende lijn in prestaties op het primaire proces ten opzichte van de oude situatie. Met andere woorden, de FIU-medewerkers hadden voor hun transactie-analyses de nodige databronnen ter beschikking waarbij verdacht verklaarde transacties rechtstreeks en geautomatiseerd in nationale politiebestanden ingevoerd werden. Maar er waren ook verbeterpunten. Zo werd in het rapport het tijdens de onderzoeksperiode ontbreken van een toereikend registratiesysteem voor ongebruikelijke transactiegegevens als risicofactor aangemerkt. Dit laatste werd uiteindelijk in 2011 met de invoering van het GOAML systeem ondervangen.

2008 2019

*En toen
was FIU-
Nederland
een feit*

FIU-Nederland

de kracht van financial intelligence

En toen was FIU Nederland een feit

Met de komst van de definitieve status van FIU-Nederland startte de procedure voor het selecteren van het nieuw te vormen management. Op 1 augustus 2008 werd Hennie Verbeek-Kusters, commissaris van politie en tot dan werkzaam als hoofd van de unit Zuid Nederland van de Nationale Recherche gespecialiseerd in de bestrijding van synthetische drugs en precursoren, bij Koninklijk Besluit aangesteld als hoofd FIU-Nederland.

 'Na een sollicitatieprocedure begon ik in een toch wat uitdagendere omgeving dan mij aanvankelijk voorgespiegeld was,' herinnert Hennie zich. 'Vanaf dag één was er flink werk aan de winkel. Maar eerlijk is eerlijk, nu ruim tien jaar later heb ik van die overstap nog geen dag spijt gehad.'

Zowel intern als extern gebeurde op dat moment veel. Op de dag dat Hennie begon werd de meld- en identificatiewetgeving vervangen met de inwerkingtreding van de Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme (Wwft). Hiermee veranderden de regels omtrent het melden van ongebruikelijke transacties van rule based naar risk based en verdwenen de lange lijsten met indicatoren. De Wwft was ook de juridische fundering van FIU-Nederland, populair gezegd de geboorteakte.

*Van rule based
naar risk based*

Artikel 12 Wwft

1. Er is een Financiële inlichtingen eenheid.
2. De algemene leiding, de organisatie en het beheer van de Financiële inlichtingen eenheid berusten bij Onze Minister van Justitie
3. Benoeming, schorsing en ontslag van het hoofd van de Financiële inlichtingen eenheid geschieden bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister van Justitie, in overeenstemming met Onze Minister van Financiën.
4. Onze Minister van Justitie bepaalt in overeenstemming met Onze Minister van Financiën de begroting van de Financiële inlichtingen eenheid.

Bij die formeel bij wet vastgelegde FIU-Nederland kwam zij bepaald niet in een gespreid bedje terecht. Niet onlogisch want de projectorganisatie MOT-BLOM was net drie maanden eerder afgerond. De grootste uitdaging was op dat moment echter de nog niet gebouwde IT-voorziening en de governance van dat project. Omdat de commerciële partij, die het systeem had moeten bouwen, dit niet bleek te kunnen, werd begin 2009 na overleg met de politie de opdracht ingetrokken. De oude systemen van MOT en BLOM moesten noodgedwongen nog in gebruik blijven.

Hennie Verbeek: ‘Het was puur toeval dat ik, kort nadat ik een IT-training voor managers bij de politie had gevolgd, tijdens een Egmont bijeenkomst een demonstratie van GOAML bijwoonde. Een betaalbaar in opdracht van de VN ontwikkeld programma voor het registreren en verwerken van transactiemeldingen. Het was wel primair gericht op ontwikkelingslanden maar ik zag mogelijkheden. Temeer omdat wij als eerste westerse gebruiker konden sturen op de doorontwikkeling van het programma en zodoende de nieuwe features op onze behoeften konden laten afstemmen.’

In overleg met de Ministeries van Justitie en Financiën werd besloten GOAML als nieuw datasysteem aan te schaffen. Gedurende twee jaar werd er door IT-specialisten van FIU-Nederland en de VN samengewerkt om GOAML aan de standaarden van FIU-Nederland te laten voldoen. Op 13 mei 2011 werd GOAML in gebruik genomen en de oude systemen ‘bevroren’.

Naast de IT-voorziening richtte de aandacht van het nieuwe management zich op de organisatie zoals deze tijdens de projectperiode was opgebouwd. Hennie Verbeek: ‘Ik trof een organisatie aan die in drie pijlers verdeeld was. Een administratieve pijler met daarin hoofdzakelijk de voormalige MOT werkzaamheden, de politieke pijler met BLOM medewerkers en een faciliterende pijler waarin de ondersteunende activiteiten voor de hele eenheid waren ondergebracht. De pijlers stonden vrij los van elkaar en versterkten daarmee ook de door de ontwikkelingen veroorzaakte onzekerheid bij een aantal medewerkers. Bepaald geen optimale situatie.’ Het duurde ongeveer een

jaar maar toen was de organisatie van drie vrij los van elkaar opererende pijlers omgevormd tot een procesgerichte organisatie. Met hulp van medewerkers uit alle drie de pijlers werden in die periode alle werkprocessen doorgelicht en ingericht en daarmee meer gestroomlijnd en efficiënter. De rol van elke functie werd hiermee duidelijk waarmee een eventueel aanwezige onzekerheid over hun taak bij medewerkers was weggenomen.

Markante toelichtingen op meldingen: Mevrouw is zwanger en heeft geld nodig. De melding werd gedaan door de bankmedewerker op basis van 'buikgevoel'.

In een andere melding is onbegrip van de bankmedewerker te lezen: belastingschulden betaald met uit het criminele circuit verkregen gelden. Fiscus weet hiervan en volstaat met dat het hun een kale rotzorg zal zijn waar dit geld vandaan kwam.

In weer een andere melding werd er naar de herkomst van contanten gevraagd. Rekeninghoudster gaf aan: 'Ik verkoop haren' waarna onder het kopje herkomst van geld wordt genoteerd: Handel in haren.

Ook extern van de organisatie van FIU-Nederland was het wennen. Meldplichtige instellingen hadden enige reserve bij het feit dat FIU-Nederland binnen de politie werd gesitueerd. In de Commissie Meldplicht, waarin overheid en vertegenwoordigers van meldplichtige instellingen zitting hadden werd hierover vaak gediscussieerd. Toen er ook nog eens na een controle op instigatie van de DNB één van de bankinstellingen een grote hoeveelheid transacties diende te melden bleek, dat het IT-systeem nog niet op orde was. Die grote aantallen transacties kon het oude Motion systeem gewoonweg niet aan. Dit droeg niet bij aan het vertrouwen van de meldplichtige instellingen in het meldsysteem en de uitvoering van haar rol door FIU-Nederland.

'Met de komst van GOAML in mei 2011 behoorde het probleem rond het melden van grote aantallen transacties tot het verleden, maar tot de komst was de situatie verre van ideaal,' aldus Hennie Verbeek. 'In die periode speelde er nog een derde gegeven, namelijk de plek waar de FIU zou moeten landen binnen de politieorganisatie. Met het besluit van de stuurgroep de FIU bij het KLPD onder te brengen werd de FIU bij de toen net nieuwe Dienst IPOL geplaatst. Met een bijzonder mandaat. FIU-medewerkers vielen onder mijn verantwoordelijkheid en konden niet zomaar opgeroepen worden om ergens anders binnen de politieorganisatie ingezet te worden. Door mijn mandaat ging ik zelf over personeel en financiën maar kon ik ook een beroep doen op de ondersteunende diensten van de Dienst IPOL. Vanaf mijn aanstelling ben ik deel gaan uitmaken van het Management Team van de Dienst IPOL en in 2010 nam ik de portefeuille intelligence van het KLPD FINEC programma voor mijn rekening.'

Twee jaar na de start van FIU-Nederland werd een organisatiebureau de opdracht gegeven alle processen door te lichten. Dit onderzoek leidde tot een aantal aanbevelingen die voor een deel doorgevoerd konden worden. De berekende uitbreiding van de personele capaciteit was door de overheidsbezuinigingen niet realiseerbaar. Om die reden werd intern een tactisch en een strategisch sturingsoverleg ingevoerd om een strakke sturing op de beperkte capaciteit te houden. In 2011 vond, zoals al eerder aangehaald, de periodieke evaluatie door de Financial Action Taskforce plaats. Nederland is lid van de FATF en wordt om de 6 tot 8 jaar geëvalueerd door een team experts. Deze evaluatie is grondig en bestrijkt de hele keten van bestrijding van witwassen en terrorisme financiering. FIU-Nederland was dus ook onderwerp van evaluatie.

Hennie Verbeek: 'De evaluatie was ronduit kritisch over ons. Wij waren die eerste jaren aan het opbouwen en het zorgdragen dat de juiste dossiers de deur uit gingen. Daarbij kwam dat in die tijd het beheer bij de politie en dus onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken viel terwijl de beleidsrol voor het Ministerie van Justitie en Veiligheid was weggelegd. Met name de vertrouwelijkheidsrubricering was een punt van discussie. Moest de ongebruikelijke transactie informatie (OT) nu onder het politieregim vallen of onder het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst Bijzondere Informatie (VIRBI). Na lange discussies werd besloten dat de VIRBI rubricering staatsgeheim/geheim voor de OT's zou gaan gelden. Ikzelf heb toen het initiatief genomen onze OT-data gelijk te stellen met politiedata die in de extra vertrouwelijke rode omgeving van de landelijke eenheid van de politie was ondergebracht. Met dien verstande dat de toegang tot de OT-data uitsluitend aan FIU-medewerkers voorbehouden was. Dit besluit was nodig om het IT-systeem in beheer te kunnen laten nemen.'

De lastige kwesties leidden tot uitstel van het sluiten van een beheersovereenkomst tussen beide departementen. Dit leidde tot kritiek in de FATF-evaluatie waarbij aangegeven werd dat het niet duidelijk was wat de status van FIU-Nederland nu was en dat de FIU in het bestel zweefde. Ook over de positie van het hoofd FIU-Nederland waren aanmerkingen gemaakt. Vooral over haar feitelijke onafhankelijkheid was het evaluatieteam ontevreden.

Daar hadden we ons toen wel op verkeken

'Daar hadden we ons toen wel op verkeken. We hadden immers het inhoudelijke werk goed op de rails,' herinnert Hennie Verbeek zich.

Naar aanleiding van de uitkomsten van de evaluatie zijn het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Ministerie van Financiën en FIU-Nederland aan de slag gegaan om de gebleken hiaten te verhelpen. Op 24 mei 2013 werd in de Staatscourant het instellingsbesluit voor FIU-Nederland met terugwerkende kracht tot 1 januari van dat jaar als ook de mandaatregeling beheer afgekondigd (regelingen 382509 en 382511). Vanaf dat moment was formeel en helder vastgelegd dat FIU-Nederland een onafhankelijk orgaan van de Staat der Nederlanden was en welke mandaten het hoofd van FIU-Nederland waren toegewezen. In de praktijk veranderde er dus vrijwel niets maar wettelijk werd de positie van FIU-Nederland wel scherp neergezet. De onafhankelijkheid werd ook meer zichtbaar door een aantal zaken concreet vast te leggen. De FIU ging zich meer zichtbaar presenteren als onafhankelijke entiteit. Dat uitte zich onder meer in het voeren van een eigen logo en een eigen huisstijl.

In dezelfde periode moest de FIU steeds meer capaciteit gaan reserveren voor de bestrijding van financiering van terrorisme. ISIS kwam razend snel op en het fenomeen uitreizigers had een forse uitwerking op de werkzaamheden van de FIU. Dat gegeven samen met de toenemende aandacht voor ondermijnende criminaliteit en de rol van financiële intelligence daarin leidde tot een capaciteitsverschuiving binnen de FIU. Ook leidde dit tot het rekruteren van een nieuw type onderzoeker waardoor een flinke professionaliseringslag gemaakt werd. Daardoor staat FIU-Nederland nu bijvoorbeeld op het gebied van het ontwikkelen van onderzoeksmethodieken in grote hoeveelheden data aan de top in Europa.

“De IT zal een deel van onze krapte moeten gaan oplossen”

Hennie Verbeek. ‘Inmiddels zit in ons DNA dat wanneer wij zien dat er een veiligheidsprobleem is wij als vanzelfsprekend direct kijken of en hoe wij kunnen bijdragen aan het verhelpen van het probleem. Van een afwachtende houding is geen sprake en ook niet van de vraag of wij daar een taak in hebben. Die houding is niet onopgemerkt gebleven bij de opsporingsdiensten. Daarnaast zijn we nu voortdurend bezig profielen te ontwikkelen zodat we steeds beter worden in het vinden van de juiste informatie in onze omvangrijke financiële data. Maar het blijft woekeren met de capaciteit. Na bijna tien jaar hebben we voor het eerst een uitbreiding van zes medewerkers gekregen, zo’n tien procent van onze capaciteit. Het aantal meldingen is echter in nog geen 8 jaar tijd met 300 procent toegenomen. We zoeken om die reden dan ook voortdurend naar nieuwe mogelijkheden waarbij de doorontwikkeling van de IT een deel van onze krapte zal moeten gaan oplossen.’

FIU-Nederland verbeterde, de omgeving ook?

Naast de belangrijke ontwikkeling binnen politie en FIOD om meer capaciteit in witwasbestrijding in te ruimen werd in 2010 het door het Openbaar Ministerie aangestuurde programma Afpakken gelanceerd. Misdaad mag niet lonen. Officieren van Justitie hadden al enkele jaren de plicht jaarlijks tien ontnemingsvorderingen te doen maar in 2011 werd dat verder geconcretiseerd. Het eerste kabinet Rutte schreef de doelstelling te hebben om het afpakken van crimineel vermogen te verhogen van 55 miljoen euro in 2010 naar 100 miljoen in 2018. Anno 2019 weten we dat er jaarlijks veel meer dan het gestelde bedrag wordt afgepakt.

In 2018 werden de resultaten van enkele wetenschappelijke onderzoeken respectievelijk over de omzet in de illegale synthetische drugs industrie (18 miljard euro per jaar) en het bedrag dat jaarlijks in/via Nederland witgewassen wordt (16 miljard euro) gepubliceerd. Feit is dat in de criminele economie enorme bedragen omgaan en daarmee de honderden miljoenen ontnomen crimineel vermogen enigszins relativeert; zij het dat het jaarlijkse bedrag dat ontnomen of verbeurd verklaard wordt ook niet niks is. Elk miljoen wat uit verkeerde handen gehaald wordt houdt de samenleving een stukje veiliger.

Na de poortwachters > 25 jaar meldingen ongebruikelijke transacties

Het fenomeen vergismoord deed jaren geleden zijn intrede in Nederland. Gedreven door grote financiële belangen van misdaadorganisaties worden liquidaties uitgevoerd. Ze kunnen worden uitbesteed omdat er voldoende crimineel geld beschikbaar is om huurmoordenaars te kunnen betalen. De afgelopen jaren zijn ieder jaar wel vergismoorden te betreuren. Exemplarisch is het doodschieten van Rob Zweekhorst, de GGZ-directeur die op 1 januari 2014 in Berkel en Rodenrijs nog even de hond ging uitlaten.

De politie is er wel uit, dat de huurmoordenaar Zweekhorst aan zag voor de in dezelfde wijk woonachtige drugs crimineel Dennis van den B. en het niets vermoedende slachtoffer liquideerde. Het slachtoffer liet een gezin met twee kleine kinderen na. In een scala van maatregelen ligt ook hier de verantwoordelijkheid om het onderdeel meldplicht een maximaal effect op ontneming te laten hebben.

Met de komst van de Wwft veranderde ook het karakter van de meldplicht. Waren er onder de oude MOT-wetgeving lange lijsten met indicatoren voor meldplichtige instellingen, onder de nieuwe wetgeving waren dat er nog een handvol. Het principe achter de wet verschoof van rule based melden naar risk based melden waardoor de beoordeling door de meldplichtige instelling belangrijker werd. Meldplichtige instellingen, brancheorganisaties en relatiebeheerders van FIU-Nederland zochten elkaar steeds vaker op om trends en ontwikkelingen te bespreken of om over geanonimiseerde casuïstiek te sparren. Er werden relatiedagen voor sectoren meldplichtige instellingen georganiseerd. Met toezichthouders werden leidraden besproken. Kortom de verhoudingen tussen FIU-Nederland en een groot deel van de meldplichtige instellingen veranderde steeds verder in een gezamenlijk optrekken om het financiële stelsel integer te houden en opsporingskansen te creëren.

Tussen melders en opsporing

Met de vorming van FIU-Nederland kwam haar werkgebied als het ware tussen private en publieke partijen te liggen. Een bijzondere en nuttige positie te meer omdat de laatste jaren binnen de bestrijding van zware criminaliteit en financiering van terrorisme steeds meer de publiek-private samenwerking werd gezocht. Zowel binnen als buiten Financieel Expertise Centrum (FEC) neemt de FIU inmiddels deel aan taskforces op beide terreinen. Ook bij thematische samenwerking, bijvoorbeeld gericht op mensenhandel of corruptie, wordt door zowel FIU als de aangezochte meldplichtige instellingen vanuit ieders eigen verantwoordelijkheid afgestemd en geanalyseerd.

**Meer ruimte voor
de expertise
van meldplichtige
instellingen**

De rol van de samenwerking met partners rondom de FIU is breder binnen de eigen organisatie belegd. Onderzoekers onderhouden de rechtstreekse contacten met opsporingsteams en de contacten met de meldsectoren richten zich steeds meer op het gezamenlijk uitwerken van expertise, trends en methodieken. Voor dit Wwft-relatiemanagement zijn inmiddels dertien medewerkers actief.

Klein land, grote speler wereldwijd

Witwassen en terrorismefinanciering zijn bijna per definitie grensoverschrijdende activiteiten. Begin jaren negentig van de vorige eeuw waren de overheden in veel landen druk bezig met de invoering van de meldplicht en het inrichten van de noodzakelijke organisatiestructuur. Maar toen dit gerealiseerd was constateerde men dat de internationale informatie uitwisseling van FIU's over ongebruikelijke en verdachte transacties nog een braakliggend terrein was. Politie en justitie beschikten al decennia over Interpol en voor rechtshulp in strafzaken was er veel geregeld via internationale en bilaterale verdragen. Met de al eerder in dit boek besproken Egmont Group en EU FIU platform en de daaraan gelieerde beveiligde communicatiesystemen werd dit ondervangen.

FIU-Nederland heeft door de jaren heen altijd substantieel bijgedragen aan beide samenwerkingsverbanden. Zowel op het gebied van sturing als in verschillende van de Egmont Group werkgroepen Information Exchange, Membership Support and Compliance, Policy and Procedures en Technical Assistance and Training.

Hennie Verbeek: 'Toen ik in 2008 het stokje overnam was mijn voorganger al actief in één van de werkgroepen en vanuit onze beleidsafdeling was een medewerker betrokken bij de toen nog bestaande Legal Working Group. Zelf ben ik in 2009 voorzitter geworden van de toenmalige IT-workinggroup. Dat heb ik tot 2016 gedaan. Daarnaast hebben wij in 2014 ook een bijdrage geleverd aan de review van de standaarden en voorschriften van de steeds maar omvangrijker wordende Egmont Group. In die tijd is ook de principiële keuze gemaakt dat de Egmont Group de standaarden van de FATF leidend zijn en de inzet van de Egmont Group gericht is op het operationaliseren van die standaarden. Helder is toen afgesproken, dat de Egmont Group geen eigen standaarden zou gaan ontwikkelen en dat de Egmont Group ook geen 'assessment' taken op zich zou nemen.

Daarmee is 2014 het jaar geweest dat de Egmont Group toekomstbestendig werd. En niet alleen in koers en operationaliteit maar ook in organisatie. Zo werd de inmiddels omvangrijke organisatie geografisch heringedeeld.

In 2019 zal voor de tweede keer in de geschiedenis de plenaire bijeenkomst in Nederland gaan plaatsvinden. Ruim vierhonderd delegatieleden van 159 FIU's zullen een week lang plenair en in werkgroepen in Den Haag met elkaar om de tafel zitten. Met Hennie Verbeek-Kusters, hoofd FIU-Nederland als voorzitter. Zij werd tijdens de plenaire vergadering in de zomer van 2017 tot voorzitter gekozen en is daarmee de eerste Nederlander die deze functie voor de volgens de statuten vastgestelde termijn van twee jaren bekleedt. Ook is zij de eerste vrouwelijke voorzitter van de Egmont Group. Tijdens de plenaire vergadering in Den Haag zal zij haar voorzitterschap overdragen.

**In 2017 kreeg de
Egmont Group
een Nederlandse
voorzitter**

Ook in de in 2006 op initiatief van de Europese Commissie opgerichte EU FIU platform heeft de Nederlandse FIU altijd een actieve rol vervuld. Mede door de actieve Nederlandse inzet werd het platform een solide groep experts met een strategische stem in eigen land. In 2014 werd het platform formeel in de Commissie opgenomen als Commission Expert Group.

Hennie Verbeek: 'Daarmee blijft het platform wel een adviserend orgaan maar omdat het platform in de richtlijn is opgenomen is de Commissie min of meer verplicht het platform te consulteren. Bijvoorbeeld bij het schrijven van een nieuwe witwasrichtlijn; al zijn de adviezen uit het platform niet bindend. De eerste keer dat wij als platform mee hebben gesproken was bij het schrijven van de vierde anti-witwasrichtlijn. We hebben ons daar heel intensief mee bezig gehouden. Dat was een flinke klus maar resultaat is wel geweest dat veel van wat wij vanuit het platform geadviseerd hebben nu terug te vinden is in die vierde witwasrichtlijn. Datzelfde geldt straks ook voor de vijfde.'

Naast de adviserende activiteiten is het platform ook drukdoende met het oplossen van eerder geïnventariseerde onderlinge verschillen en essentiële onvolkomenheden om de samenwerking te optimaliseren. Indirect is hierdoor ook de gedachte ontstaan om op dossierniveau gezamenlijke analyses te gaan maken. In de Europese opsporing kent men al jaren het fenomeen van een Joint Investigation Team (JIT). Analoog aan die systematiek werd binnen het platform gestart met Joint Analysis. FIU-Nederland was hierin samen met FIU Italië de voortrekker. In 2016 had FIU-Nederland al een semi Joint Analysis op migratiecriminaliteit gerelateerde geldstromen geleid in samenwerking met zes andere Europese FIU's. In 2018 kreeg dit een vervolg met de eerste volwaardige Joint Analysis op financiering van terrorisme. Aan deze analyse waren de FIU's van Italië, Nederland, België, Frankrijk en Spanje verbonden. Met deze gezamenlijke analyse werd niet alleen een operationeel netwerk van subjecten en transacties geproduceerd maar ook een handleiding voor het opzetten van een joint analysis tussen meerdere FIU's.

Van landelijke Officieren van Justitie in MOT-zaken en witwassen

Het Openbaar Ministerie is vanaf de invoering van de wet MOT in 1994, zowel operationeel als beleidsmatig bij de meldketen betrokken geweest. Enkele jaren eerder was bij het Openbaar Ministerie de behoefte ontstaan zich op bepaalde domeinen op nationaal niveau te gaan organiseren. Er werden enkele landelijk Officieren van Justitie aangesteld die bij het Landelijk Bureau Openbaar Ministerie (LBOM) werden ondergebracht. Zo ook op het gebied van ongebruikelijke en verdachte transacties. Rick Smid werd in 1994 de eerste landelijk officier van justitie in MOT-zaken waarbij hij de OM-taak zowel op nationaal als internationaal terrein voor zijn rekening nam. Vanaf zijn eerste werkdag was Smid betrokken bij Finpol, dat op dat moment de coördinatie van de verdachte transacties als taak toegewezen had gekregen. Vier jaar later stond hij aan de wieg van de oprichting van BLOM. De landelijk officieren, in het bijzonder Smid als eerste officier, hebben een bepalende invloed gehad op de ontwikkelingen binnen het meldplichtdomein. Weliswaar in mindere mate op het MOT maar heel nadrukkelijk op Finpol en BLOM.

Met de komst van FIU-Nederland in 2008 veranderde de rol van de landelijk officier van Justitie naar een meer adviserende en consulterende, maar nog altijd is de landelijk officier een belangrijke partner in de gehele meldketen. Voor de FIU-Nederland is anno 2019 niet alleen de landelijk officier van Justitie witwassen een belangrijke speler maar ook de landelijk officier van Justitie terrorisme bestrijding. In de vijfentwintig jaar hebben de landelijk officieren

van justitie witwassen het kennelijk uitdagend genoeg gevonden om bij FIU-Nederland en haar voorgangers actief te zijn. Smid bleef vijf jaar, zijn latere opvolger Noordhoek deed dat ook. De huidige landelijk officier witwassen Anita van Dis is zelfs al veel langer dan 5 jaar aan de slag. Sinds een jaar of acht leidt zij ook de niet-melder actiedagen. Op basis van analyses worden meldplichtige instellingen geselecteerd, die de meldplicht niet, niet tijdig of niet juist hebben nageleefd. Tijdens actiedagen worden elke keer een aantal van hen bezocht en volgt veelal een proces-verbaal. Als het niet melden gericht is op het witwassen van crimineel geld, dan wordt daarvoor proces-verbaal opgemaakt.

De toonzaal van de wooninrichting stond vol extravagant meubilair. Het zeer dure meubilair was van een stijl, die bij een aanzienlijk deel van het criminele gilde erg geliefd was. Het was dan ook meer regel dan uitzondering dat aankopen contant werden afgerekend. Het rekeningenverloop van de meubelhandelaar en bevindingen uit rechercheonderzoeken rees het vermoeden dat het bedrijf zich stelselmatig niet aan de meldplicht hield.

De daarop volgende niet-meldersactie bracht aan het licht dat veel aankopen van meer dan 25.000 euro contant waren afgerekend, maar vervolgens administratief in kleinere bedragen waren opgeknipt. Een klant kreeg dus meerdere facturen voor één levering waarmee de bedragen onder de meldgrens werden gebracht. De eigenaar werd veroordeeld voor witwassen en zijn onderneming ging failliet.

De BES-eilanden

Met de staatkundige veranderingen in Caribisch Nederland verkregen de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba op 10 oktober 2010 de status van bijzondere gemeente van Nederland. Deze status impliceerde, dat de door de Wet MOT BES -later Wwft BES- aangewezen meldplichtige instellingen werden verplicht hun ongebruikelijke transacties aan FIU-Nederland te melden. Het was een nieuwe uitdaging.

Er moesten afspraken gemaakt worden met het OM in Nederland en het lokale OM van de BES, informatiebronnen dienden ingeregeld te worden waarbij sommige voor analyse relevante overheidsbestanden niet rechtstreeks digitaal te benaderen waren. Ook de afstand speelde een rol. Even heen en weer naar een meldplichtige instelling, opsporing of OM was geen optie. Daarnaast dienden zich voor het Caribisch gebied gangbare betaalmiddelen aan, die in het Europese deel van het Koninkrijk nauwelijks tot niet in gebruik waren. Om de lijnen met de meldplichtige instellingen kort te houden werd een lokale administratieve relatiebeheerder in Caribisch Nederland gestationeerd. Hij is de vraagbaak over FIU aangelegenheden en de aldaar geldende meldplichtwetgeving. Ook is het zijn taak dagelijkse contact met opsporingsdiensten en het plaatselijke OM te onderhouden. Verdacht verklaarde transacties worden beschikbaar gesteld aan de lokale politie, Koninklijke Marechaussee of het recherche samenwerkingsteam, een eenheid bestaande uit Antilliaanse politiemensen en leden van de nationale politie om de georganiseerde misdaad in Caribisch Nederland te bestrijden. Gemiddeld worden er door meldplichtige instellingen op de BES-eilanden 1000 tot 1200 meldingen gedaan.

De ingeregelde beschikbaarheid van het callcenter van FIU-Nederland werd in 2012 uitgebreid tot 21.00 uur Nederlandse tijd zodat de meldplichtige instellingen een ruimere gelegenheid kregen om contact op te nemen.

Elk jaar worden 1000 tot 1200 meldingen op de BES gedaan

In de loop der jaren hadden meerdere omvangrijke dossiers hun oorsprong in het Caribische deel van het Koninkrijk.

In één van die zaken analyseerde een onderzoeker van FIU-Nederland de inkomende- en uitgaande geldstroom van een in Nederland ingeschreven en gevestigde vennootschap. De vennootschap stond geregistreerd als groothandel in lingerie maar er waren nauwelijks tot geen bedrijfsactiviteiten te zien. Toch liepen er miljoenen euro over de zakelijke rekening. Het was een tijdrovend onderzoek, voor zowel de analist als voor het rechteam dat opvolging gaf aan de analyse. Het leidde echter wel tot het ontmantelen van een goed lopende witwasorganisatie.

Een in Caribisch Nederland woonachtige groep verdachten ontving van criminele organisaties grote hoeveelheden contante dollars. Deze dollars verstrekten zij aan inwoners van Venezuela waar door de economische situatie een enorme vraag naar contante dollars was ontstaan. De dollars werden voldaan door middel van pinnen met Venezolaanse creditcards. Het met de creditcards overgemaakte geld kwam via een omweg op de Nederlandse rekening terecht. Op die manier was het geld giraal beschikbaar voor de criminele organisaties die hun contante dollars bij het kantoor in Caribisch Nederland hadden afgeleverd.

De via de Nederlandse BV gehuurde pinterminals stonden niet in Nederland maar in het kantoor in het Caribisch gebied zonder weet van de provider. Het leek dus net of de creditcardbetalingen in Nederland hadden plaatsgevonden als betaling van levering van lingerie. Zowel de Venezolaanse creditcardhouders als de criminele organisaties konden desgevraagd fake facturen krijgen. Bovendien konden de criminele organisaties hun geld waar ook ter wereld op een bankrekening overgemaakt krijgen. Dat alles uiteraard tegen een vergoeding. Het rechteam berekende dat er op deze manier 350 miljoen US-Dollar was witgewassen. Toen de vier verdachten werden aangehouden werd onder andere beslag gelegd op twee miljoen euro in valuta, saldi van bankrekeningen en de in werking zijnde Nederlandse pinterminals.

De toekomst

Op korte termijn ligt de uitdaging voor FIU-Nederland op het gebied van de eigen IT-voorziening. Het huidige GOAML begint aan het einde van haar levenscyclus te komen. Vernieuwing is onontbeerlijk. Te verwachten is dat de FIU-Nederland de komende jaren steeds meer transacties zullen ontvangen. Niet ondenkbaar is dat er over twee, drie jaar 700.000 tot 800.000 transacties per jaar gemeld gaan worden. Als meldpunt moet de FIU-Nederland er dan ook klaar voor zijn.

Met zulke aantallen dienen ook de ontwikkelingen op het gebied van artificial intelligence uitgebuit te worden. Dit vereist investeren op de noodzakelijke techniek maar ook op kennis van medewerkers.

Hennie Verbeek: 'Het bij elkaar brengen van grote bestanden, waaronder die van ons, zouden we in de toekomst bijvoorbeeld samen met banken kunnen benaderen, waardoor we banken in staat stellen aan de voorkant nog beter foute transacties te detecteren. Wij kunnen op onze beurt ook meer informatie uit deze exercities halen, waardoor wij onze analyses beter gericht kunnen uitvoeren.'

Een tweede onderwerp voor de nabije toekomst is de ontwikkeling op het gebied van de publiek-private samenwerking. De FIU doet dat al in zekere mate maar kan haar positie nog veel meer uitnutten. Omdat het door de Wwft ingegeven werkdomein van de FIU op het snijvlak van publiek (opsporing, vervolging) en privaat (onder meer financiële sector) ligt, ziet zij een belangrijke rol voor zich weggelegd in nieuwe initiatieven op het vlak van publiek-private samenwerking. Een samenwerking waarbij als het de FIU betreft ook de toezichthouders aan zouden kunnen sluiten.

Een derde onderwerp is de rol van de FIU bij het detecteren en bestrijden van ondermijning. Met name op het lokale publieke domein wordt financiële informatie al zo breed mogelijk ingezet.

FIU-Nederland werkte samen met een Regionaal Informatie en Expertise Centrum waarbij een wijk van een stad met een geografische weergave van alle financiële handelingen in kaart werd gebracht. Dit leverde dermate nieuwe inzichten op dat er een grote bestuurlijke en strafrechtelijke actie volgde. Dezelfde methodiek is op meerdere manieren inzetbaar met een variëteit aan overheidsingrijpen of preventieve aanpassingen.

Hennie Verbeek: 'Ik vind dat we moeten nadenken over de mogelijkheid om binnen zo'n samenwerkingsverband een satellietbureau van de FIU in de intelligencekern op locatie te positioneren. Je moet snel kunnen schakelen. Is het probleem opgelost of teruggedrongen dan heffen we ons satellietbureau gewoon weer op.'

Een vierde onderwerp is de samenwerking met de opsporing om de criminele faciliterende markt aan te pakken. De FIU heeft de afgelopen jaren veel capaciteit gestoken in het detecteren van grote onder de radar opererende (financiële) facilitators. Zij zijn het die hun diensten en expertise aan criminele organisaties beschikbaar stellen. Als deze facilitators uit het criminele circuit gehaald worden zal dat een fors effect hebben op de bestedingsmogelijkheden van crimineel geld als ook het buiten het zicht van de opsporing brengen van dat geld. Maar operationele opvolging van de analyses van de FIU betreffende deze facilitators vereist een langdurige inzet van rechnercapaciteit.

Incidenteel hebben analyses over op de grens van boven- en onderwereld opererende facilitators geleid tot tijdrovende deelonderzoeken. Toch was zichtbaar dat op het moment dat een facilitator werd aangehouden zijn plaats onmiddellijk door andere facilitators werd ingenomen.

Deze wereld van het grote geld is alleen te bestrijden als deze breed en gedegen wordt aangepakt. Ook hier geldt weer dat er niet alleen strafrechtelijk moet worden opgetreden maar dat alle facetten waarom de facilitator zijn diensten succesvol aan kan bieden doorgelicht zouden moeten worden.

Een vijfde is de komst van de meldplicht voor crypto currency exchangers. Het is op dit moment nog onzeker waartoe deze nieuwe meldplichtige sector gaat leiden. De FIU beschikt momenteel over voldoende kennis om in te schatten welke expertise aangesproken moet worden, maar aannemelijk is dat dit onvoldoende toekomstbestendig zal zijn.

Het financieel rechercheren, het financieren van onwettige praktijken, of het nu om ondermijning of terrorisme gaat, de ontneming van wederrechtelijk verkregen vermogen of het witwassen door facilitators. De komende jaren zal de rol van FIU-Nederland, gezien haar unieke positie, alleen maar in importantie toenemen. Dit legt de verplichting op dat de huidige ontwikkelde meldmethodiek zo effectief mogelijk kan functioneren en zo adequaat mogelijk binnen het netwerk samen te werken en kennis te delen. Aan de 63 medewerkers van FIU-Nederland zal het niet liggen.

Estados Unidos

25 zaken
uit 25 jaar

meldplicht

EURO
ΕΥΡΩ

50 EURO
ΕΥΡΩ

200 EURO
ΕΥΡΩ

500 EURO
ΕΥΡΩ

50 EURO
ΕΥΡΩ

100 EURO
ΕΥΡΩ

100 EURO
ΕΥΡΩ

50

200 EURO
ΕΥΡΩ

© BCE ECB EZB EKT EKP 2002

© BCE ECB EZB EKT EKP 2002

25 zaken uit 25 jaar meldplicht

Er kwamen in de afgelopen 25 jaar tienduizenden zaken op het bureau van FIU-analisten terecht. Soms beperkt van omvang, dan weer handelend over tientallen miljoenen euro, lokaal, nationaal maar ook vaak internationaal tot aan de meest tropische uithoeken van de wereld. Wij hebben er voor u vijftientig uitgekozen.

1.

Het gebeurde met regelmaat dat FIU-Nederland door transactie analyse een fraude ontdekt, die door de benadeelden zelf nog niet was onderkend. Zo ook in de volgende zaak.

In 2 jaar tijd verrichtte een vrouw een aantal opmerkelijke transacties bij verschillende banken in Nederland. Zo stortte ze enkele malen 10.000 euro in cash op een bankrekening van haar zoon waarvoor zijzelf gemachtigd was. Bij een bank probeerde ze 300.000 euro in contanten op een privé rekening te storten. Omdat haar verhaal over de herkomst rammelde weigerde de bank de transactie uit te voeren.

Korte tijd later vervoegde de vrouw zich bij een derde bank en wilde honderdvijftig duizend euro op een privé rekening storten. Opvallend was dat het allemaal vijfhonderd euro bankbiljetten betrof om enkele dagen later nog eens 135.000 euro contant af te storten. Nu verklaarde zij dat het geld uit een erfenis uit Indonesië afkomstig was. Ze vertelde ook dat ze het contant afhandelde om het geld buiten het zicht van haar ex-man te houden. Direct na de stortingen werden de bedragen naar de kwaliteitsrekening van een notariskantoor overgemaakt. De FIU startte een onderzoek en stelde al snel vast dat er geen enkele legitieme bron voor de totaal 460.000 euro aan stortingen en overboekingen te vinden was. De vrouw zelf had een zeer bescheiden inkomen en tot dan toe weinig vermogen.

De transacties werden verdacht verklaard en de politie ging aan de slag. Na onderzoek werd de vrouw aangehouden. Ze bleek vele bejaarde mensen te hebben opgelicht en bankpassen met bijbehorende pincodes van hen los weten te krijgen. Op die manier plunderde ze hun bankrekeningen. Een half jaar later werd de vrouw voor vrijwel alle ten laste gelegde feiten veroordeeld tot onder meer anderhalf jaar gevangenisstraf met aftrek. Daarbij werd 65.000 euro die bij de doorzoeking in contanten werd aangetroffen haar ontnomen, evenals de auto die zij had aangeschaft.

2.

De afgelopen jaren zijn er grote corruptiezaken aan het licht gekomen. Veel aandacht in de media was er vooral voor het Openbaar Ministerie dat schikkingen van honderden miljoenen euro oplegde. Maar bij de FIU passeerden ook kleinere corruptiezaken de revue.

Een analyse van de FIU leidde tot een vermoeden van smeergelddbetalingen. Het dossier werd overgedragen aan het Anti Corruptie Centrum van de FIOD. Enige tijd later volgden vijf invallen in panden van twee mannen, een voormalig bestuurder van een uitzendorganisatie en eigenaar van een subsidieadviesbureau. De eerste zou enkele tonnen aan steekpenningen hebben ontvangen van de eigenaar van een adviesbureau. Dit in ruil voor het gunnen van opdrachten aan het adviesbureau. Genoemde bestuurder nam het sowieso niet nauw met de regeltjes. In twee jaar tijd benadeelde hij de uitzendorganisatie zelf ook nog eens voor ruim een miljoen euro. Het gefraudeerde bedrag dekte hij grotendeels af met valse facturen. De FIOD legde de hand op banksaldi, luxe goederen, een auto en een aantal Rolex horloges.

Het belang dat dit soort zaken ook worden aangepakt is vanzelfsprekend. Het beschadigt een gezond economisch verkeer en leidt tot oneerlijke concurrentie.

3.

Mensenhandel en prostitutie gaan niet zelden hand in hand. In de loop der jaren ontwikkelden analisten van de FIU een financieel profiel waardoor dit type criminaliteit sneller uit de transactie informatie onderkend kon worden. Een profiel dat zich in de loop der jaren meer dan eens bewezen heeft.

In één van die zaken kwam een vrouw naar voren, die in een half jaar tijd 25 money transfers verrichtte naar één en dezelfde persoon in haar geboorteland. Het waren geen grote bedragen maar bij elkaar opgeteld ging het toch over duizenden euro's. Al snel was duidelijk dat zij in de prostitutie actief was. Haar transacties waren afwijkend van die van sommige van haar collega's die geld naar huis stuurden voor levensonderhoud van de achtergebleven familie. De vrouw werd in haar werkomgeving aangesproken door zedenrechercheurs, die haar confronteerden met haar overboekingen. Voor de vrouw aanleiding aangifte van mensenhandel en afpersing te doen. De ontvanger van haar money transfers bleek haar ex-vriend te zijn door wie zij werd afgeperst. In eerste instantie was de vrouw op verzoek van hem als prostituee gaan werken. Die vrijwilligheid verdween echter al snel en toen ging het mis. Ze werd mishandeld en het was haar duidelijk dat zij zou moeten blijven betalen. Uit angst dat haar familie in haar geboorteland iets aangedaan zou worden bleef ze actief in de prostitutie. De transactie informatie werd als bewijs in de strafzaak tegen de vriend opgenomen. Veel breder waren de politie-acties waarbij de FIU assisteerde. In de winter van 2011/2012 voerden politie en bijzondere opsporingsdiensten een aantal grootscheepse controles in prostitutiestraten van de grote steden in Nederland uit. Die controles waren gericht op uitbuiting van prostituees, afkomstig van de Balkan. Voor en na de acties werden op basis van de bevindingen uitgebreide analyses in het databestand van ongebruikelijke transacties uitgevoerd.

Dit leidde tot verdacht verklaring van honderden transacties, hoofdzakelijk money transfers waarvan vermoed werd dat deze transacties gelieerd waren aan mensenhandel en witwassen. In sommige gevallen konden aan de hand van de analyses netwerken van transacties en de personen er achter blootgelegd worden. Bij één controle werden vijftig vrouwen gecontroleerd. Drieëntwintig van hen waren naar gemelde transacties te herleiden. Opvallend daarbij was, dat een aantal slachtoffers van de gedwongen prostitutie geldbedragen naar hun land van oorsprong hadden verzonden, waarbij steeds dezelfde begunstigden naar voren kwamen. Geen enorme bedragen maar wel heel veel transacties. Hierdoor konden honderdduizenden euro's naar de ontvangers in het land van oorsprong getransfereerd worden. Het vermoeden was dan ook, dat de vrouwen niet alleen gedwongen werden als prostituee te werken maar ook werden gebruikt als verzender van opbrengsten van de gedwongen prostitutie.

4.

Tegenwoordig is internetbankieren een ingeburgerd fenomeen. 25 jaar geleden was dat een heel nieuw verschijnsel. De ouderen onder ons herinneren zich vast nog wel dat er via een personal computer en een telefoonlijn contact met de bank tot stand gebracht moest worden. Als het contact, vooraf gegaan door rare verspringende geluiden, was gelegd konden betalingsopdrachten ingevoerd worden en volgde er automatisch een update van rekeningoverzichten.

Via het wereldwijde netwerk van FIU's kwam op een vrijdagmiddag een spoedbericht van FIU Hongarije binnen. Zij hadden aldaar een melding over een verdachte girale overboeking afkomstig van een Nederlandse bankrekening ontvangen. Het Hongaarse meldpunt vond de transactie dermate verdacht, dat zij gebruik maakte van haar bevoegdheid tot bevrozen van een transactie voor een periode van 72 uur.

Het ging om een overboeking van 13.000 euro. Al snel kon worden vastgesteld dat een inwoner van Groningen recent aangifte had gedaan van fraude. De man was enkele dagen eerder aan het internetbankieren toen het fraudeurs gelukte in te breken en voor de tweede keer zijn inlogcode te laten invoeren. Niets vermoedend tikte het slachtoffer dat in waarna zijn scherm enige tijd op zwart ging. Toen hij korte tijd later weer zijn internetrekening raadpleegde constateerde hij dat er 13.000 euro van zijn rekening was afgeboekt ten gunste van een buitenlandse bankrekening. De FIU's van Nederland en Hongarije informeerden na deze constatering de justitiële autoriteiten van beide landen, waarna op zondagmiddag de bevroering van FIU Hongarije overgenomen kon worden door strafrechtelijk beslag. De benadeelde raakte door deze snelle actie geen enkele euro van de 13.000 kwijt en de fraudeurs hadden het nakijken.

5.

Dat financiële informatie niet altijd rechtstreeks leidt tot fraude of crimineel vermogen maar toch van doorslaggevende betekenis kan zijn, bleek een jaar of negen geleden toen de FIU-Nederland samen met FIU Zweden enige tijd transacties met een gemeenschappelijk belang observeerden.

Eén enkelvoudige money transfer trok onze aandacht. Een Nederlander stuurde een money transfer naar een Zweedse man, die op dat moment op een eiland in het Caribisch gebied verbleef.

De Zweed bleek een fors strafblad te hebben. De Zweedse FIU wist ook te vertellen, dat de man in de Cariben bezig was met het repareren of misschien wel het prepareren van een schip voor het vervoer van contrabande. De informatie werd kortgesloten met een rechteam in Zweden maar in eerste instantie leidde het onderzoek tot niets totdat er voor de ogen van de politie de Zweed samen met enkele landgenoten een ontmoeting met enkele Nederlanders had. De politie greep in en trof een partij wiet en amfetamine aan. En zo leidde een simpele transactie tot een opsporingsonderzoek waarbij verdovende middelen inbeslaggenomen en verdachten aangehouden werden.

6.

Ooit begonnen Nigerianen ermee. In 1989 kwamen de eerste, toen nog op een typemachine vervaardigde, brieven binnen waarin aangegeven werd dat er een erfenis was vrij gekomen, een niet geclaimde vordering bij de centrale bank stond of een nooit geïnde loterijprijs binnen handbereik was.

Men vroeg om de bankrekening van de aangeschrevene open te stellen om het enorme bedrag uit Nigeria te krijgen. Nadat hij had toegehoort werd de rekeninghouder verleid om een fee over te maken zodat de transactie vrijgegeven kon worden en het nog een kwestie van dagen was voordat de rekeninghouder 25 procent van de miljoenen mocht houden, omdat de transactie via zijn rekening zou lopen. De fee werd betaald, soms meerdere fees als de rekeninghouder erg goed gelovig was en vervolgens gingen de oplichters er met de fee vandoor en hoorde de rekeninghouder nooit meer iets. Een variant kwam een aantal jaren geleden aan het licht. De man kwam met 41 gemelde transacties in beeld. Stortingen, overboekingen en wisseltransacties. Tienduizenden euro's aan transacties terwijl hij geen inkomen had noch geregistreerde zakelijke activiteiten ontplooid.

Het dossier werd overgedragen aan de FIOD en dit leidde al snel tot inzicht hoe de man aan het geld kwam. Vanuit Nederland verzond hij via de mail berichten naar particulieren in het buitenland over gewonnen loterijprijzen. De aangeschreven mensen konden 'hun' loterijprijs claimen maar dienden eerst enkele tientjes over te maken om het prijzengeld te kunnen innen. Wellicht naïef, maar toch geloofden veel slachtoffers dat ze een onverwachte meevaller hadden en maakten de fee per cheque of in contanten over aan de verdachte. Al het geld verdween in zijn zak en van prijzengeld was uiteraard geen sprake. Zo wist hij in acht maanden tijd bijna een miljoen euro binnen te halen. De verdachte gebruikte meerdere postbussen in diverse Nederlandse steden om de cheques of per post verzonden contant geld te ontvangen. Dagelijks maakte hij een rondgang langs de postbussen om de 'oogst' van de dag binnen

te halen. Maar de oplichter bleek geen lieverdje. Bij zijn aanhouding werden in zijn woning twee doorgeladen vuurwapens aangetroffen. Ook had hij veel contant geld in een kluis liggen. Hij werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf en het schadeloosstellen van een aantal benadeelden. Naast de wapens werd ook het aangetroffen geld afgepakt. Zijn Audi Q7 werd tot zijn grote verbazing ook afgepakt omdat hij het vervoermiddel gebruikt had om van postbus naar postbus te rijden en dus was ingezet om zijn strafbare feiten uit te voeren. Dat heeft wellicht betekend dat hij na het uitzitten van zijn straf op zoek moest gaan naar een goedkoop tweedehands wagentje.

7.

Rechercheurs vinden tijdens onderzoeken van woningen soms op de meeste vreemde plaatsen illegale voorwerpen of opbrengsten van criminele activiteiten. In deze zaak werd onderin een wasmand een half miljoen euro in contanten aangetroffen. Een witwasmand om het zo maar eens te zeggen.

De zaak begon met een dossier van FIU-Nederland. Bij het onderzoeken van de transactiedatabase was de verdachte naar voren gekomen, omdat hij geld ontving terwijl er geen enkele legitieme reden voor te vinden was. Bovendien kocht hij in dezelfde periode twee luxe personenauto's en rekende deze beide contant af. Nader onderzoek leerde, dat de man al eens met de politie in aanraking was geweest in verband met de handel in verdovende middelen. Bovendien waren er indicaties dat hij zich daar inmiddels weer mee was gaan bezighouden. Tenslotte had de belastingdienst onregelmatigheden in de financiële huishouding van de onderneming van de man vastgesteld. Al met al aanleiding genoeg om de transacties verdacht te verklaren en het dossier over te dragen aan de politie. Rechercheurs gingen met de informatie aan de slag en dat leidde tot een gerede verdenking van witwassen. Onder leiding van de rechter-commissaris volgde een zoektocht van de woning van verdachte waarbij vele luxe goederen werden aangetroffen. Maar meer bijzonder was het aantreffen van de vijfhonderdduizend euro cash in de wasmand. Toen de rechercheurs verder zochten troffen ze ook nog eens meer dan tweehonderdduizend euro in contanten onder een bed aan. Verdachte werd terzake het vermoeden van witwassen aangehouden en heeft nadien geen aannemelijke verklaring over de aangetroffen zeven ton kunnen geven. De verklaringen die hij wel gaf kon het rechercheteam redelijk eenvoudig weerleggen. De zaak kwam voor de rechtbank en een vonnis werd geveld. Verdachte kreeg terzake witwassen een gevangenisstraf van 18 maanden waarvan 6 voorwaardelijk opgelegd. De aangetroffen contanten groot 718.600 euro's werden hem ontnomen.

8.

Het is al weer tien jaar geleden, maar deze zaak blijft de medewerkers toch wel bij. De ongebruikelijke transacties hadden niets van doen met witwassen, fraude, drugs of wat dan ook. In deze zaak speelde de gemelde financiële informatie echter een heel andere maar niet minder belangrijke rol.

Een man was na jaren TBS in de eindfase van zijn behandeling. Met het oog op een in het verschiet liggende terugkeer in de maatschappij kreeg hij af en toe proefverlof. Na één van die verloven meldde hij zich

niet meer aan de poort van de inrichting. Tevergeefs werd contact met hem gezocht. Ook zijn familie was niet erg mededeelzaam. Kortom, hij was op de vlucht. Nu had de politie al enige jaren voor zijn verdwijning een speciaal team opgericht met als taak het opsporen van voortvluchtige gedetineerden. Echter het gelukte hen niet de TBS-er te lokaliseren en zo besloten ze de FIU te vragen of er financiële sporen van de voortvluchtige te vinden waren. Na analyse werd een transactie gevonden. Het was één enkele money transfer van een zus van de voortvluchtige. Het geld was bij een bepaald kantoor in België opgehaald. Omdat de identiteit van de ontvanger niet duidelijk was werd er aanvullende informatie bij de melder opgevraagd. Aan de hand van die informatie kon worden vastgesteld dat de begunstigde inderdaad de voortvluchtige betrof. Met alle ingewonnen informatie ging het rechercheteam aan de slag. Niet lang daarna achterhaalde het team de verblijfplaats van de voortvluchtige in België. En zodoende leidde een simpele transactie naar de schuilplaats van de TBS-er.

9.

Zoals u al eerder heeft kunnen lezen was de meldplicht in eerste instantie gericht op het integer houden van het financiële stelsel met het oog op witwassen en criminaliteit gerelateerde geldstromen.

Na 11 september 2001 kwam daar de bestrijding van het financieren van terrorisme bij. Dit zorgde ervoor dat de analisten zich op transacties van een heel ander karakter gingen richten. Toen Islamitische Staat (IS) in Irak en Syrië snel terrein won vertrokken sympathisanten van IS naar die landen om mee te helpen in de gewapende strijd. Dat veranderde opnieuw het karakter van transacties waarop geanalyseerd werd. Nu was niet alleen het uitreizen en meedoen aan de gewapende strijd strafbaar. Ook het ondersteunen van de strijders was een overtreding van de wet. En zo kwam deze zaak aan het rollen. Een zogeheten uitreiziger werd door de Nederlandse overheid formeel op de sanctielijst geplaatst, conform de sanctieregeling Al Qa'ida. Die lijst is openbaar en te raadplegen via internet.

Zo'n uitreiziger wordt door op die lijst te komen onder meer uitgesloten van het gebruik van het Nederlandse financiële stelsel. Daardoor werd het voor de man onmogelijk om geld vanaf een Nederlandse bankrekening op te nemen of overgemaakt te krijgen. De broer van de uitreiziger besloot hem gezien deze situatie te helpen. Hij wist dat zijn vertrokken broer op de sanctielijst stond maar negeerde het daaruit voortvloeiende verbod. In ruim een jaar tijd maakte hij 17.000 euro aan zijn broer over. De transacties werden onderkend en de analyse overgedragen aan de politie. Het ingezette opsporingsonderzoek resulterend in de aanhouding van de broer. De zaak werd aanhangig gemaakt bij de rechter. Na een eerste veroordeling ging de man in hoger beroep waarbij het gerechtshof hem veroordeelde tot een gevangenisstraf voor de duur van 24 maanden, waarvan 14 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren met bijzondere voorwaarden. De transacties waren hierbij onomstotelijk bewijs.

10.

Strafbare feiten ver over de vaderlandse grenzen leidden niet zelden tot gerechtelijke gevolgen in Nederland. De door drie Nederlanders bedachte zwendel werd opgezet in het Verre Oosten.

Door frauduleuze handelingen belandde een miljoen euro op de Nederlandse zakelijke rekening van een vennootschap van één van de drie mannen. Na ontvangst volgden contante opnames bij geldautomaten en overboekingen naar rekeningen van de andere twee personen. Nader onderzoek in de FIU-databank leerde dat naast bovenstaande financiële handelingen er ook contanten waren opgenomen die op weer andere bankrekeningen werden gestort en tienduizenden euro's door waren gesluisd naar bankrekeningen in verscheidene andere landen. Het bedrag was als het ware door de mannen zo snel mogelijk alle kanten uit verplaatst. Omdat de FIU-analyse aantoonde dat het wegmaken van het miljoen nog volop gaande was werd de analyse onmiddellijk overgedragen aan een onderzoeksteam van de politie. Het team kwam in actie om zoveel mogelijk geld te kunnen achterhalen. Uiteindelijk slaagde het team er in om de hand te leggen op zo'n acht ton. Twee ton was verdwenen. De 800.000 euro kon in opdracht van de Officier van Justitie teruggegeven worden aan het benadeelde bedrijf. De drie mannen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen en een ontnemingsprocedure voor wat betreft het missende deel van het fraudebedrag werd ingezet.

11.

In de week voor kerstmis van 2017 veroordeelde de rechtbank een in detentie verblijvende verdachte voor witwassen van bijna een half miljoen euro. Het vonnis luidde 20 maanden gevangenisstraf, verbeurdverklaring van onder andere laptops en het afpakken van zijn criminele inkomsten.

De gevangenisstraf was weliswaar deels voorwaardelijk vanwege de slechte gezondheid van betrokkene, maar die kerst in huiselijke kring vieren was niet voor hem weggelegd. Het onderzoek startte een jaar eerder naar aanleiding van een analyse van de FIU. De analyse bestreek 1,4 miljoen euro aan transacties. Genoemde veroordeelde speelde de centrale rol in de criminele onderneming. De analyse beschreef girale overboekingen, bitcoin transacties, contante betalingen en money transfers. De man hield zich bezig met dubieuze wisselpraktijken van bitcoins. Dat bleek ook wel want hij adverteerde uitgebreid op een website voor bitcoin-gebruikers waarbij hij hoge discretie bij aankoop van bitcoins beloofde. Met andere woorden: Bij het wisselen geen lastige vragen over herkomst van de bitcoins en geen vragen over de identiteit van de aanbieder. Vragen die juist wel door bonafide bitcoin-wisselkantoren werden gesteld.

Ondanks het betoog van verdachte en zijn advocaat was de rechtbank klip en klaar over wat de man te verwijten viel en beschreef dit dan ook gedetailleerd in het vonnis. Door het team van de FIOD dat het onderzoek had uitgevoerd was de digitale recherche ingeschakeld om de historie van de door de verdachte aangekochte bitcoins te laten onderzoeken. Uit blockchain analyse kon vervolgens worden vastgesteld dat de ingewisselde bitcoins rechtstreeks of nagenoeg rechtstreeks afkomstig waren van handelstransacties op het darkweb. Zoals bekend betreft dit

het deel van internet waar veelal illegale producten worden verhandeld. Bij zijn wisselactiviteiten gebruikte de verdachte overigens ook bankrekeningen van twee vriendinnen van hem om zo te proberen onder de radar van de bankinstellingen te blijven. De rechtbank deed naast het vonnis ook gelijk uitspraak over het af te pakken voordeel wat de verdachte uit zijn witwaspraktijken had verkregen. De rechtbank accepteerde de voordeelsberekening van 142.000 euro wederrechtelijk verkregen voordeel en de veroordeelde kreeg de maatregel tot terugbetaling van dat bedrag opgelegd.

12.

Eén van de poortwachters is de notaris. Een notaris heeft zoals bekend een bijzondere positie in het economisch maatschappelijke verkeer en raakt daardoor enkele verhoogde risicodomeinen als het om witwassen en andere vormen van ernstige criminaliteit gaat. Rechtspersonen en onroerend goedtransacties zijn twee van deze domeinen.

Beide mogen zich verheugen in grote populariteit bij bijvoorbeeld fraudeurs en witwassers. Was de notaris 25 jaar geleden volledig gericht op de uitvoering van zijn wettelijk aangewezen taken en juridische aspecten rond passerende transacties, in de loop van de tijd is daar een volwaardige taak bijgekomen. Het zijn van poortwachter in het kader van de Wwft. In 2017 werd er 486 maal een melding door een notaris aan de FIU gedaan. Ruim een vijfde van de meldingen werd als verdacht beoordeeld en doorgeleid naar de opsporingsdiensten. Dat percentage ligt ruim hoger dan het gemiddelde percentage van verdachtverklaringen. Uiteraard heeft dat te maken met het feit, dat een notaris veel van de betrokken partijen moet weten, maar de notaris moet ook wel doorzien dat er mogelijk wat mis is. Zo vond ook de notaris in de volgende casus.

De betreffende notaris had al snel zo zijn bedenkingen toen een man in verband met de aankoop van een woning in zijn kantoor verscheen. De hypothecaire lening van ruim vier ton kwam van een vennootschap uit het altijd zonnige Panama. Echter de notaris ontving dat bedrag op zijn kwaliteitsrekening vanaf een bankrekening in Liechtenstein. Een tweede persoon meldde zich bij de aankoop als gemachtigde van de Panamese geldschietter. Na het nodige onderzoek bleef de notaris zijn bedenkingen houden en meldde hij de transactie aan de FIU. Een analist nam de transactie in onderzoek en kon een relatie met een andere melding blootleggen. Die transactie gaf aan dat enkele weken voor de aankoop van de woning op een Nederlandse bankrekening in twaalf dagen tijd een kwart miljoen euro contant was afgestort. Vervolgens was een aanzienlijk deel van het gestorte geld overgemaakt naar een bankrekening in Litouwen met een Panamees bedrijf als rekeninghouder. Hetzelfde Panamese bedrijf dat via de rekening in Liechtenstein de financiering van de hypotheek had verzorgd. Het vermoeden was dan ook dat er een U-bocht werd gemaakt om de herkomst van de financiering af te schermen. De transacties werden verdacht verklaard en overgedragen aan de opsporing.

Het onderzoeksteam stelde vast, dat de geldstroom inderdaad een rondje had gemaakt en bovendien dat er zonder enige documentatie ook nog twee ton door een juwelier uit Dubai naar de Liechtensteinse rekening was overgemaakt. Zij stelden daarnaast ook vast dat de koper, ondanks dat in de leenovereenkomst vastgelegd was dat er maandelijks rente en aflossing betaald diende te worden, dit na geruime tijd nog geen enkele keer had gedaan.

De koper werd zodoende verdachte van witwassen en het opmaken van een proces-verbaal volgde. Op de zitting kwamen verdachte en zijn advocaat met de nodige verklaringen waarom voor de ingewikkelde constructie gekozen was. De verklaringen werden echter stuk voor stuk door de rechtbank onaannemelijk bevonden. Naast de veranderende verklaringen werden in geen enkel geval bewijzen overlegd waarop de constructie te rechtvaardigen was. De rechtbank veroordeelde de koper van het pand tot 12 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf terzake witwassen conform de eis van het OM. Over de in beslag genomen woning zou in een later stadium geoordeeld worden. De bedelingen van de notaris bleken dus terecht.

13.

Criminelen zien soms het een en ander over het hoofd. Hun financieel gedrag bijvoorbeeld. Dat wil nog weleens conflicteren met wat zij tegenover OM of rechter beweren.

Drie heren dienden zich te verantwoorden voor de rechtbank. Zij hadden bedrijfsmatig een handel opgezet, die uitsluitend gericht was op de toelevering van illegale hennepplantages. Ook in het tolerante Nederland zijn die bedrijfsactiviteiten gewoon strafbare voorbereidingshandelingen voor misdrijven uit de Opiumwet.

Tijdens de zitting betoogde de verdediging, dat het na de inval door de politie twee jaar eerder, het de verdachten financieel erg slecht was vergaan. De privé situatie met een hoge hypotheek en de terugloop in omzet van het bedrijf zouden voor hen tot een dramatische financiële situatie hebben geleid. Over de verdenkingen hadden de verdachten op aanraden van hun advocaat altijd gezwegen, maar de ontstane penibele financiële situatie was toch een feit, dat voor de rechtbank toch wel even uit de doeken gedaan moest worden.

Echter, de officier van Justitie had kort voor de zitting een rapport van de FIU ontvangen waaruit bleek, dat in de periode tussen inval en de zitting de verdachten voor honderdduizenden euro aan contante stortingen hadden verricht en dat stond toch wel haaks op de geschetste dramatische situatie van de verdachten. De advocaat, met de FIU bevindingen geconfronteerd, maakte bezwaar tegen de inbreng van deze informatie, omdat de officier van Justitie dit pas staande de zitting had ingebracht. De officier gaf echter aan dat zij de FIU informatie helemaal niet als bewijs wilde indienen, maar hiermee wel zichtbaar wilde maken dat de financiële situatie van de verdachten in het geheel niet schrijnend was. De rechtbank verwierp dan ook het bezwaar van de verdediging. De verdachten werden veroordeeld tot taakstraffen en een voorwaardelijke gevangenisstraf. De inbeslaggenomen handelsvoorraad en apparatuur van aanzienlijke waarde werd op last van de rechtbank onttrokken aan het maatschappelijk verkeer. Weliswaar was het vonnis uiterst mild, maar het kwijtraken van hun hele handelsvoorraad betekende voor de verdachten wel een zware financiële aderlating.

14.

Niet alleen in de verdoevende middelen is veel geld te verdienen. Ook in de illegale sigaretten of medicijnen valt snel fortuin te maken. Dat had een inwoner van Flevoland ook begrepen. De politie startte een onderzoek en stelde vast dat hij druk bezig was met de illegale handel in anabole steroïden en andere spierversterkende middelen.

Het onderzoek begon op basis van een rapportage van de FIU. De man had een verhoogde aandacht bij onderzoekers gewekt vanwege zijn transacties waarvoor geen enkel passende economische reden te vinden was. Uit de analyse bleek dat hij contanten bij een financiële dienstverlener afstortte om deze vervolgens giraal naar zijn eigen zakelijke bankrekeningen over te laten maken. En dat voor 150.000 euro. Een volledig onnodige financiële handeling. Daarnaast stuurde hij achttien money transfers naar begunstigden in onder meer China en India, landen waar de productie van betreffende middelen niet ongevoelbaar is. Ook zagen de onderzoekers dat de man bitcoins wisselde, de virtuele munt waarmee op darkweb vaak illegale producten afgerekend worden. Ten slotte ontving hij een overboeking van bijna 200.000 euro zonder gedegen onderbouwing van een reden uit het buitenland. Dit geld boekte hij twee dagen later naar de kwaliteitsrekening van een notaris. Deze betaling sloot naadloos aan op de aankoop van de nieuwe woning van de man. Bovendien stond de omvang van alle financiële handelingen in geen enkele verhouding tot zijn opgegeven legitieme privé inkomsten en omzetten van zijn onderneming.

Van alle bevindingen werd door de FIU proces-verbaal opgemaakt met uiteindelijk de start van het onderzoek en inval en aanhouding als resultaat. Bij de inval werden auto's, de woning van de verdachte, saldi van meerdere bankrekeningen, 90.000 euro cash en een voorraad anabolen steroïden in beslag genomen.

15.

Een man stond met zijn bedrijf bij de Kamer van Koophandel ingeschreven als financieel advies en investmentkantoor. Het bleek wel een heel bijzonder kantoor te zijn. Terwijl de politie hem en twee medeverdachten in het vizier hadden in verband met een gepleegde fraude was de FIU bezig met onderzoek naar de wisseltransacties met virtuele betaalmiddelen door dezelfde verdachten.

Het onderzoek richtte zich op de personen, enkele vennootschappen en een stichting. Na analyse bleken de dossiers van politie en FIU goed op elkaar aan te sluiten en werd het onderzoek door de politie uitgebreid met de bevindingen van de FIU. Omdat er steeds weer nieuwe transacties werden gemeld werden deze aan het onderzoek toegevoegd. Uiteindelijk leidde het onderzoek tot de nodige invallen. Daarbij werden documenten over enkele bankrekeningen in het buitenland aangetroffen, die aan het licht brachten dat de verdachten op rekeningen buiten Nederland ook vermogen hadden ondergebracht. De FIU riep de onmiddellijke hulp van de FIU's in betreffende landen in waarna de banksaldi in deze landen werden bevroren.

Na afronding van het onderzoek verschenen de verdachten in de rechtszaal. Het OM hield hen verantwoordelijk voor het witwassen van zo'n tien miljoen euro zoals het opsporingsteam had berekend. Ook was het OM van mening dat de verdachten voor een lange periode een faciliterende rol, onmisbaar voor de georganiseerde criminaliteit, hadden

vervuld. En die rol was lucratief geweest. De verdachten rekenden een percentage van negen procent marge van het om te wisselen bedrag aan virtuele betaalmiddelen. De rechtbank vonniste een maand later twee verdachten tot drie jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De derde verdachte moest voor twee jaar de cel in. Het ten laste gelegde witwassen werd onderbouwd met de door hen geaccepteerde grote bedragen, het ongewoon hoge percentage kosten, het niet onderzoeken van de herkomst van de betaalmiddelen en het niet vragen naar de identiteit.

16.

Door internationale afspraken, bevoegdheden van FIU's en de directe communicatie binnen het wereldwijde netwerk van FIU's kan er, indien dit noodzakelijk is, razendsnel actie worden ondernomen. Internationale rechtshulp in strafzaken verloopt steeds beter maar in voorkomende gevallen kunnen FIU's het verschil maken als het gaat om veiligstellen van crimineel geld.

Zo werd een aantal jaren geleden vier miljoen euro binnen de kortste keren getraceerd en buiten bereik van fraudeurs gebracht.

De zaak begon met signalen over dubieuze beleggingspraktijken. Zowel de Nederlandse als een buitenlandse toezichthouder had de signalen ontvangen over een weliswaar in Nederland domicilie houdende maar in een ver buitenland geregistreerde investeringsonderneming. Het leidde tot aangifte waarna de FIOD een onderzoek startte. In dezelfde periode ontving FIU-Nederland transactiemeldingen over genoemde onderneming. De vennootschap ontving veel inleggeden van particulieren maar belegde het geld nagenoeg niet. Kort voordat de Nederlandse bankinstelling van de FIOD de opdracht kreeg betreffende bankrekening te blokkeren waren in opdracht van de directeuren interne overboekingen van de ene naar de andere zakelijke rekening uitgevoerd. Direct na die overboekingen was ruim vier miljoen euro naar een bankrekening in Hongarije overgemaakt. De transactie had niets van doen met beleggingsactiviteiten. Veel aannemelijker was, dat de verdachten met een groot deel van de inleg van particuliere investeerders aan de haal waren gegaan. Aangezien de vrees gerechtvaardigd was dat de miljoenen buiten bereik van investeerders en justitie zou worden gebracht nam FIU-Nederland contact op met haar zusterdienst in Hongarije. Toen bleek dat de verdachten bevoegd waren op de Hongaarse bankrekening en het geld alweer was doorgesluisd naar een bankrekening op Cyprus. Contact met FIU Cyprus leerde dat op de bankrekening aldaar 4,5 miljoen euro stond. Aanleiding voor de officier van Justitie om met een spoedrechtshulpverzoek aan de autoriteiten in Cyprus het volledige bedrag veilig te laten stellen. En dat gebeurde ook.

Door de snelle internationale interventies van meerdere FIU's kon zo het bedrag tijdig getraceerd en veiliggesteld worden. Het OM kon zodoende de hand leggen op de vier miljoen euro waardoor de schade voor beleggers beperkt bleef.

17.

In elke beroepsgroep heb je zwakke broeders zitten. Maar als het gaat om maatschappelijk hoog aangeschreven beroepsgroepen wordt die specifieke groep extra hard geraakt. Zo ook in het geval van een frauderende notaris. Uit analyse bleken er voor 1,7 miljoen euro aan niet te verklaren transacties door hem te zijn uitgevoerd.

Deze pasten in het patroon van de bevindingen van een opsporingsdienst, die de notaris al op de korrel had. Hun onderzoek resulteerde in een veroordeling. Ook werd de notaris uit zijn ambt gezet. Ontevreden over de veroordeling ging de notaris bij het Hof in beroep maar dat liep uit tot een hogere straf dan in eerste aanleg. Het Hof achtte bewezen dat hij actief had geholpen bij frauderende handelingen binnen een nalatenschap. Ook had hij, toen de belastingdienst lastige vragen begon te stellen, de onderlinge afstemming met betrokkenen partijen verzorgd. De notaris werd veroordeeld tot twaalf maanden gevangenisstraf waarvan drie voorwaardelijk vanwege valsheid in geschrifte, witwassen en het doen van een opzettelijk onjuiste opgemaakte belastingaangifte.

18.

Toen Nederland in 2016 EU voorzitter was, startte FIU-Nederland ter gelegenheid daarvan een samenwerkingsverband met een aantal andere FIU's uit de Europese Unie. De focus van de samenwerking was gericht op het onderkennen van geldstromen, die voortkwamen uit het smokkelen van vluchtelingen uit Syrië en Irak.

In dat jaar was de stroom vluchtelingen op het hoogtepunt en criminelen verdienden er grof aan. Door een eigen ontwikkelde analysemethodiek kwamen analisten op het spoor van diverse smokkelaars. In één van die zaken betrof het een in Syrië geboren maar sinds twee jaar in Nederland woonachtige man.

Analisten van FIU-Nederland namen de man en zijn transacties onder de loep. Hij bleek een bescheiden uitkering te genieten maar verrichtte wel tientallen transacties. In eerste instantie geen grote bedragen maar wel frequent en naar landen als Cyprus, Bulgarije, Griekenland en Syrië. Na enkele maanden werden de transacties omvangrijker en bleek hij zich in de autohandel te hebben begeven. Informatie van de andere FIU's leerde dat de man al veel langer in Europa verbleef en ook bezittingen in andere landen had.

Voldoende om de analyse aan de politie over te dragen. Een intensief onderzoek volgde waaruit naar voren kwam dat de man zich inderdaad bezig hield met het tegen betaling smokkelen van mensen maar vooral actief was in een omvangrijk fraudenetwerk. De Syriër werd aangehouden. De politie, inmiddels samenwerkend met de FIOD, breidde haar onderzoek uit wat leidde tot een inval bij een bedrijf in het noorden van Nederland. Hierbij werden onder andere de eigenaren van het bedrijf aangehouden. Bij de doorzoeken werden vuurwapens, patronen, een stroomstootwapen, horloges en ongeveer 500.000 euro cash inbeslaggenomen. Ook volgde beslag op maar liefst 22 panden en de handelsvoorraad van het bedrijf. Geen mager resultaat al had het onderzoek behoorlijk wat recherchecapaciteit gevergd. Het op verdachte transacties gestarte onderzoek leidde tot het ontdekken van veel meer criminaliteit dan in eerste instantie was voorzien.

19.

Zoals u al eerder heeft kunnen lezen kan de onderlinge samenwerking van FIU's in voorkomende gevallen een snel en adequaat resultaat opleveren. De navolgende zaak staat bij ons tot op heden op de absolute nummer één als het gaat om snelheid van handelen.

In de vroege ochtend vond er een politie-inval in een woning plaats. De inval werd uitgevoerd naar aanleiding van een verzoek van buitenlandse justitiële autoriteiten. Een politieteam voerde de inval onder toezicht van een rechter-commissaris uit maar trof niet alleen relevante zaken voor het buitenlandse onderzoek aan. Rechercheurs vonden ook documenten van een bankrekening in Luxemburg. De documenten gaven de indicatie dat in Luxemburg een bedrag op een rekening stond dat totaal niet te rijmen was met de financiële situatie van de bewoner. Voldoende voor de aanwezige officier van Justitie om onmiddellijk een eigen vervolging voor witwassen tegen de man te starten. Er zat echter één maar aan. Bij de inval was de bewoner niet aangetroffen. Als hij lucht zou krijgen van de inval dan kon de bewoner wellicht het geld nog wegsluizen. Snelheid was hier geboden. Met een snelle actie van FIU-Nederland en FIU-Luxemburg werd het saldo op de bankrekening binnen tweeëneenhalf uur in Luxemburg bevroren. En zo werd ruim 3 miljoen euro voor de nieuwbakken verdachte onbereikbaar gemaakt.

20.

De kerken in Nederland hebben het de laatste jaren niet gemakkelijk. De fraude door een bestuurder van een kerkgenootschap maakte het voor dat genootschap nog een stukje erger. In zijn hoedanigheid was de bestuurder als enige bevoegd te handelen op de bankrekening van de kerk.

In anderhalf jaar tijd werd 232.000 euro vanaf de rekening van de kerk overgemaakt naar een zakelijke rekening van een als groothandel in kleding geregistreerde onderneming. Enig aandeelhouder van de onderneming was echter diezelfde bestuurder. Uit belastinginformatie bleek het bedrijf een zieltogende omzet te draaien. De overboekingen hadden steevast het bijschrift van interne overboeking. Nader onderzoek van de zakelijke bankrekening toonde aan, dat vanaf die rekening betalingen van aankopen van partijen kleding, maar ook overboekingen naar de privé rekening van de man en diens echtgenote waren verricht. Na analyse van geldstromen van alle betrokken bankrekeningen was het duidelijk. De bestuurder van het kerkgenootschap had systematisch geld verduisterd om er privé beter van te worden en zijn onderneming met het verduisterde geld van funding te voorzien. Het dossier werd overgedragen aan de opsporing en de frauderende bestuurder werd aangehouden.

21.

Soms druipt als het ware de criminaliteit van transacties af, maar zorgt het opvolgende opsporingsonderzoek voor verrassende wendingen. In dit geval leek een vorm van chantage evident.

In nog geen twee jaar tijd werd ten laste van de bankrekening van de man ruim een half miljoen euro betaald aan een man in België. Na onderzoek in België en Nederland kon er geen enkele legitieme reden voor de betalingen gevonden worden. Het analysedossier werd verdacht verklaard, maar ook de politie in de woonplaats van de Nederlander kon geen spoor van een strafbaar feit ontdekken. Omdat het om zoveel geld ging besloot de politie de rekeninghouder te benaderen met de vraag wat er aan de hand was. De zeer vermogende rekeninghouder bleek een alleenstaande man. Hij vertelde dat hij eenzaam was en ook totaal geen familie had. En dus ook geen enkele erfgenaam voor zijn vermogen. Vervolgens vertelde hij, dat hij een paar jaar eerder kennis had gemaakt met een man, die op dat moment in geldproblemen verkeerde. Dat was de ontvanger in België. Genereus had de man zijn Belgische vriend uit de schulden geholpen. Maar het bleef echter niet bij die ene keer. Steeds weer werd er vanwege nieuwe schulden aangeklopt en steeds weer werd er geld overgedragen. En zo betaalde de man in twee jaar tijd meer dan een half miljoen euro aan zijn vriend, blij dat hij hem kon helpen.

Het werd de rechercheurs duidelijk, dat er geen sprake was van een strafbaar feit. Alles gebeurde volledig met instemming van de vermogende man. Toch lieten de rechercheurs het er niet bij zitten en schakelden een hulpverlenende instantie in om te voorkomen, dat de man wellicht zijn hele vermogen kwijt zou raken. Niet in de laatste plaats omdat deze zich niet realiseerde, dat hij door de schenkingen mogelijk een forse naheffing van de belastingdienst opgelegd zou kunnen krijgen.

22.

Van een gebrek aan vasthoudendheid kan de oplichter in deze zaak niet beticht worden. Vanwege grootschalige oplichtingspraktijken was de man drie jaar gevangenisstraf opgelegd. Hij had er alles aan gedaan om zijn rechtszaak te vertragen, maar moest er uiteindelijk toch aan geloven.

Hij werd veroordeeld, omdat hij in de jaren 2007 tot en met 2011 een aantal ondernemingen met gebruik van valse betalingsopdrachten had opgelicht. Hiervoor was hij in 2011 aangehouden en na verloop van tijd in afwachting van zijn berechting in vrijheid gesteld. Die berechting liet nogal lang op zich wachten maar dat liet onverlet dat hij niet stil ging zitten wachten. Na beëindiging van de voorlopige hechtenis bleek hij zijn oude stiel onmiddellijk weer opgepakt te hebben. En daarover kwamen bij de FIU de nodige signalen binnen. Zijn nieuwe dubieuze transacties beliepen 1,3 miljoen euro aan girale overboekingen, contante opnames en internationale money transfers. De transacties werden in kaart gebracht en overgedragen aan een opsporingsteam dat inmiddels ook al bezig was om zijn nieuwe frauduleuze praktijken in kaart te brengen. Of de oplichter de kans heeft gekregen zijn nieuw verworven rechtszaak ook te traineren vermeld de historie niet.

23.

Er zijn grote en kleine verdovende middenhandelaren. En er zijn er veel van. Deze zaak gaat over een vader en zoon die een familiebedrijf hadden opgezet. Ze waren onder de aandacht gekomen doordat ze een aantal money transfers naar Latijns- Amerika hadden verzonden.

Dit in combinatie met meldingen aankopen van twee auto's die zij contant hadden afgerekend. In een niet al te lange periode ging het over bij elkaar opgeteld ruim 60.000 euro. Een bedrag dat in geen enkele verhouding stond met hun legitieme financiële situatie.

Een afpakteam van de politie nam ons dossier in onderzoek en hield het tweetal na verloop van tijd aan. Tijdens het onderzoek werd op een banksaldo van 60.000 euro als ook op drie auto's beslag gelegd. Maar dat niet alleen. Ook op tientallen kilogrammen hennep en een handelshoeveelheid XTC wist de politie de hand te leggen. De verdachten deden ten overstaan van het Openbaar Ministerie afstand van alle inbeslaggenomen goederen en het saldo op de rekening, totaal een waarde van 135.000 euro vertegenwoordigend. Met een dagvaarding voor drugsbezit in de binnenzak werden zij vervolgens in vrijheid gesteld.

24.

Gemelde transacties kunnen allerlei rollen in opsporingsonderzoeken vervullen. De ene keer als hard bewijs in witwas- of fraude zaken, de andere keer kunnen ze een afpakmaatregel ondersteunen. In deze zaak droeg de transactie informatie weer op een andere bijzondere wijze bij aan een opsporingsonderzoek naar een organisatie die zich bezighield met gedwongen prostitutie.

In de winter van 2015 rolde een Nederlands politieteam in samenwerking met de politie van Hongarije een omvangrijke vrouwenhandelorganisatie op. Bij een gecoördineerde actie werden in de vroege ochtend van de actiedag in zowel Nederland als Hongarije invallen gedaan. Alleen al in Nederland werden hiervoor 45 rechercheurs ingezet. Het had er lange tijd naar uitgezien dat het onderzoek niet tot het gewenste resultaat zou leiden. De onderzoeksteams kregen een cruciaal deel van de criminele organisatie niet inzichtelijk. In die periode benaderde het Nederlandse rechercheteam de FIU met de vraag onderzoek te doen naar mogelijk relevante transacties. De transactie-analyse leverde de identiteit van een man die voor de criminele organisatie opbrengsten van de gedwongen prostitutie witwaste. Het rechercheteam had de man tijdens het schaduwen wel gezien, maar nooit zijn identiteit kunnen achterhalen. De reconstructie van veertien transacties leverde uiteindelijk niet alleen de identiteit van de witwasser op maar ook die van zijn directe contacten. Op basis van deze uitkomsten konden de Nederlandse en Hongaarse recherche een geslaagde actiedag voorbereiden en vervolgens uitvoeren. Met uitstekend resultaat: er werden twee tegen hun wil vastgehouden vrouwen bevrijd en zeven verdachten aangehouden. Er werden contant geld, auto's, sieraden en pandbriefjes in beslag genomen. De hele actie leverde extra bewijzen tegen de verdachten op. En zo werd financiële informatie cruciaal voor de recherche bij het oprollen van de criminele organisatie.

25.

Een man uit Dordrecht hoorde de officier van Justitie een gevangenisstraf van 30 maanden – waarvan 10 maanden onvoorwaardelijk – tegen zich eisen. Het OM verweet de man dat hij gedurende een periode van ruim een jaar geld naar zijn broer over had gemaakt.

Die broer was eerder uitgereisd naar Syrië om daar aan de zijde van IS mee te gaan vechten. Totaal maakte hij zo'n 17.000 euro over naar zijn in het oorlogsgebied verblijvende broer. Een aantal van deze transacties was door de FIU onderkend. Het sturen van geld naar jihadstrijders is strafbaar gesteld in het wetboek van strafrecht. Om die reden werd het dossier overgedragen aan de FIOD. Deze opsporingsdienst stelde vervolgens nader onderzoek in en ontdekte dat de man niet alleen geld naar zijn strijdende broer had gestuurd maar ook de belastingdienst voor 10.000 euro op frauduleuze wijze had benadeeld.

Daarbij kwam nog dat toen zijn broer op een gegeven moment formeel op de publieke sanctielijst van de Verenigde Naties was geplaatst, hij zijn tactiek wijzigde. Hij maakte na plaatsing op de lijst nog enkele malen geld naar zijn broer over maar liet dit door andere personen doen. Tevergeefs want ook dat wist het onderzoeksteam te achterhalen.

De bovenstaande 25 cases zijn slechts een fractie van de duizenden dossiers, die de afgelopen 25 jaar door FIU-Nederland en haar voorgangers aan opsporingsdiensten en buitenlandse FIU's zijn overgedragen. In de periode van het MOT werden enkele nieuwsbrieven per jaar gepubliceerd waarin drie á vier geanonimiseerde cases werden beschreven. De nieuwsbrieven waren onder meer bestemd voor de meldplichtige instellingen.

Vanaf 2012 wordt door FIU-Nederland op haar publieke website elke twee weken een geanonimiseerde case gepubliceerd. Er staan meer dan tweehonderd van deze casusbeschrijvingen op www.fiu-nederland.nl.

Na de poortwachters > 25 jaar meldingen ongebruikelijke transacties

***In 25 jaar
is veel gebeurd...***

'94

1994

- Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT)
- Wet identificatie bij financiële dienstverlening (WIF)
- Inrichting van MOT en Finpol

1995

- Wet inzake de wisselkantoren (Wwk)
- Casino's en creditcardmaatschappijen worden meldplichtig
- Oprichting van de Egmont Group

1996

- Evaluatie Wet MOT twee jaar
- Ministers besluiten tot versterking van het meldpunt met verbetering van de IT en deskundigheid

1998

- Beide verantwoordelijke Ministers geven groen licht voor de oprichting van BLOM
- Nederland komt goed uit de FATF evaluatie, maar kritiek op het gebrek aan inzicht resultaat van VT's
- Money transfers worden onder de meldplicht gebracht
- Het FEC wordt opgericht. KLPD (en later BLOM) en MOT worden deelnemers

1997

- MOT meldt verdachte transacties rechtstreeks aan de politie
- Opheffing Finpol. Dit leidt tot bespreking tussen LOvJ en Minister van Financiën
- Memorandum waarin het inrichten van BLOM wordt beschreven
- Nieuw IT-systeem Motion levert de mogelijkheid voor financiële instellingen om elektronisch te melden

1999

- Start BLOM
- Nieuwe indicatorenlijsten eerste fase invoering van de euro
- De Begeleidings Commissie MOT signaleert forse toename meldingen en afhandeltijd

'00

2000

- Het Intranet Verdachte Transacties operationeel. Opsporingsinstanties krijgen online toegang tot verdachte transacties.
- BLOM wordt onderdeel van KLPD Unit Financiële Criminaliteit (UFC). De LOvJ krijgt het gezag over de totale unit
- Bankcheques en travellercheques worden onder de werking van de Wet MOT gebracht
- Het MOT gaat geautomatiseerd matchen met VROS subjecten

'02

2002

- De euro vervangt de gulden
- De Wet inzake de geldtransactiekantoren (Wgt) treedt in werking
- Meldplicht ihkv de Sanctiewetgeving wordt ingevoerd

2001

- Aanslagen van 11 september markeren keerpunt witwasbestrijding en financiering terrorisme
- Financiële instellingen kunnen hun meldingen online insturen
- Beroepsgroepen als makelaars in onroerend goed, belastingadviseurs, advocaten, notarissen, accountants en handelaren in goederen van grote waarde worden meldplichtig
- Witwassen wordt een zelfstandig delict

2005

- Het rapport 'Uit onverdachte bron' ook wel rapport Faber genoemd komt uit in opdracht van het WODC

2003

- De MOT-BLOM analyse-unit wordt operationeel

'06

2006

- Start projectorganisatie integratie MOT en BLOM

2008

- Wet MOT en de WID vervallen en de Wwft treedt in werking
- FIU-Nederland krijgt haar definitieve status en wordt bij de politie ondergebracht
- FIU-Nederland is de Financiële Inlichtingen Eenheid zoals genoemd in de Wwft

2011

- De IT applicatie GOAML vervangt de oude systemen van MOT en BLOM

'13

2013

- Instellingsbesluit FIU-Nederland als gevolg van FATF evaluatie 2011

2019

- Meldplicht en meldpunt bestaat 25 jaar
- Plenaire vergadering van de Egmont Group in Den Haag

'19

2018

- Publicatie van de tweehonderdste casus op de FIU-Nederland website

2017

- Hoofd FIU-Nederland verkozen tot voorzitter van de Egmont Group

2014

- FIU-Nederland betreft nieuwe locatie bij de Landelijke Eenheid van de politie

FIU-Nederland

de kracht van financial intelligence

Dit boek beschrijft de 25 jaren die volgden op 1994, het jaar van de invoering van de meldplicht ongebruikelijke transacties en de oprichting van een meldpunt om die transacties aan te kunnen melden. Vanaf de invoering is het aantal poortwachters, dat moet voldoen aan deze meldplicht, gestaag toegenomen. Dit met als doel de integriteit van het financiële stelsel te beschermen. De meldplicht en het meldsysteem hebben in de afgelopen 25 jaar vele veranderingen gekend. Dit boek is geschreven op basis van observaties van betrokkenen, die de afgelopen 25 jaar gedurende een bepaalde periode een rol in de meldsystematiek hebben gespeeld, aangevuld met bevindingen uit geraadpleegde documentatie. Het heeft geleid tot een toegankelijke beschrijving van de evolutie van meldplicht en meldpunt zonder de pretentie te hebben volledig en wetenschappelijk verantwoord te zijn.